3

GENVA

SIVE

DOMINII, GVBERNATIONIS, POTENTIÆ, DIGNITATIS

Sereniſſimę Reipublicę

GENVENSIS

Compendiaria deſcriptio.

AVCTORE

HIERONYMO DE MARINIS PATRITIO GENVENSI.

GENVAE,

Typis Antonij Georgij Franchelli.

ANNO M. DC. LXXV.

Superiorum permiſſu.

ILLVSTRISSIMO D.

D.IO:BAPTISTÆ GRIMALDO:

REddo tibi Illuſtriſs. Domine Hieronymũ tuum, qui meis iterum Typis in lucem redit. Quidni ſperem fore, vt libens excipias, cuius conſuetudine dum viueret, mirè delectabaris? Studiorum ſimilitudo, propinquitas generis poſſunt quidem munus hoc tibi facere pergratiſſimum: quippe ſa-

sapientis est amicitias cùm ingenio, tùm sanguine nobiles velle immortales. Sed præsertim libelli ratio postulat. Quò mole minor, eo pretio melior, vt vides, Serenissime Reipublicæ Decora, quibus vix orbis satis, bellè complectitur: Ideoque cui fœlicius, quàm ei Viro committeretur, qui consilio possit, animique virtute velit veterem augere dignitatem, nedũ conseruare? Næ tu is, quemadmodum, ita eò plus patriæ, quò minus modestiæ tuæ videris. Magna tibi ab annis accessit auctoritas, maiora moribus; siquidem premia senectutis vel initio occupasti. Quid Senatus, quid popu-

lus de te sentiat, quando maius laudes mereri, quam ferre, nemini silebo, præterquam tibi. Alter non mediocrem felicitatis partem, qua regitur; gloriæ alter, qua regit, prudentiæ tuæ haud parum debet. Eo igitur pectore, quo Reipublicæ bono eximiè consulis, Spectatissimo Equiti benè de eandem, & calamo, & lingua merito adesse velis; vt si nihil affinitas, amicitiaque priuato iure obtinet; communis saltem Patriæ charitas vestra vtriusq; studia præseferat coniunctissima. Vale.

Addittiss. & humill. Seruus

Antonius Georgius Franchellus

Reimprimatur

Fr. Thomas Mazza Inquisitor Gen. Genuæ.

1675. 16. Martij.

Reimprimatur ex auctoritate Excellentiss. & Illustrissimi Magistratus Inquisitorum Status.

Io: Franciscus Castagnola Cancell.

IMMACVLATÆ
VIRGINI DEIPARAE
DOMINÆ.

Enedicta tu, Sanctissima Virgo, ac Domina, quę nunquam amouisti misericordiam tuam à nobis. Vt enim taceam de alijs perennibus, maximisq; beneficijs; Misericordiæ tuę, Domina, quia non fuimus à pestilentia bis, terq; consumpti. Etenim exitialis morbus, anno vigesimo octauo supra millesimum quingentesimũ, nos crudeliter vexasse mi-

nimè contentus; poſt annos fermè quinquaginta nos rurſus afflixit. Ad te confugit Reſpublica ſupplex, ac tuę Immaculatę Conceptioni Aedem ſacrā, ſolenеſq; publicas ſupplicationes vouit: confeſtim morbus abſceſſit. Poſt ſimile integri Iubilæi ſpatiū omnes ditiones conterminas eadē peſtis ſæuiter depaſcitur; imò multifariam in fines noſtros irrumpit, nec procul ab Vrbe. Reſpublica, vota olim nuncupata repetens, cum tota ferè ditione ſeruatur illęſa. Iam verò impium fuiſſet vel ſtolidum, bona noſtra non intelligere, tantæq; dignationi tuę pari ſpe non reſpondere.

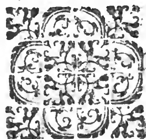
Ideó

Ideo paulo post Respublica Te, VIRGINEM MATREM, elegit in Dominam, imaginem tuam in Ara augustiori, quasi in sublimi arce locauit, atq; ad sanctissimos pedes tuos prouoluta, humiliter adorauit. Annè frustra? Haud ita multo post, pestilentia illam nō iam depascente, sed ferè pęnitus deuorante, Tu, Immaculata VIRGO, publico Templi voto, atq; pia supplicatione exorata, illam ab excidio liberasti: Et ni præpotens dextera tua laborantem cummaximè Ligusticam nauem, quasi sacra anchora, tenuisset, illa, suismet impacta cautibus,

& illiſa, poſt ipſum Oceanum triumphatum, in proprio ſinu ſuo paſſura fuit miſerrimum à ſicca tempeſtate naufragium. Hęc omnia aliquando intentiùs contemplanti mihi, viſum eſt, non modò rationi conſentaneum, ſed debitum iuſtitię, Tibi, Intaminatę Virgini, palàm incolumitatis publicę beneficium acceptum referre, & breuem Genuenſis Reipublicę deſcriptionem, quaſi votiuam tabellam, ad tuos pedes deferre. Tu, Potentiſſima, dominaris poteſtati maris, Tu terris omnibus moderaris, Tu nimborum, ac tempeſtatum humanarũ qua-

rumcumque potens es, Tu tenes ſceptra Cælorum, Tu Omnipotentis voce tonas, ad quam vocem, cæleſtes ſpiritus omnes, Virtutes, Poteſtateſque conueniunt, Tu deniq; ſubditis tuis Deum placas, atq; concilias. Tu ergò eoſdem ſubditos ad leges tuas omninò compone: Tu nos non nobis ſerua, ſed tibi; imò nobis, quia tibi: & poſthac diſcant, qui Regna capiunt, nedum ſeruire DEO regnare eſſe; ſed Tibi, DEI Genitrici, ſeruire, longè melius eſſe, ac magnificentius, quam regnare. Salue Regina, & nos, vt verbis Ignatij martyris, ad te

ſcribentis vtar, *Ex te, & per te, & in te confortemur*. Vtinam à te idẽ, quod Ignatius reſponſum accipiamus, ſcilicet, *Exultet Spiritus veſter in Deo ſalutari veſtro*.

DE

DE REPVBLICA GENVENSI.

VM de Genuensi Republica multi multa scripserint, inter quæ aliqua nō bene tornata depræhenduntur; operæ pretium me facturum existimaui, si aliqua ad notitiam aptiora, quasi in breui tabula, potius delineabo, quam scripsero. Vrbis Genuæ primordia, resq; gestas priorum seculorum, quas vetustatis caligo contexit, vix attingam; Etenim nimiæ esset confidentiæ, Scriptorem, senio propemodùm confectum, dies potius antiquos nullo fructu rimari, quam cogitare annos æternos; & inter curas publicas graues, mordacesq; priuatas, nubes, atq; inania captare non vacat. Per securam annalium semitam vsq; ad maiorum nostrorum decimi circiter

feculi magna nomina, & prifcæ virtutis exempla, imaginefq; pertingam. Recentiora verò, & ea, quæ proximis hifce feptuaginta annis, vel oculis noftris vidimus, vel perfpeximus, vel manus noftræ contrectauerunt, quorumq; pars aliqua fui, incorrupta fide, fine ira, at non fine ftudio, memorabo. Studium enim in Patriam, fed æquè in veritatem, adeo non difiteor, vt etiam apertè profiteat.

Ad rem igitur accedens, quadripartitò, fcriptionem hanc diuidendam cenfui.

Primò agam, *De Genuenfium Dominio.*
Secundò, *De Gubernatione.*
Tertiò, *De Potentia.*
Quartò, *De Dignitate.*

CA-

CAPVT PRIMVM.

De Genuensis Reipubl. Dominio.

SECTIO I.

DE VRBE GENVA.

I. DOMINIVM Genuense Liguria, & Corsica, cui adhęret Capraria, parua Insula, censetur. Liguria, eiusque ducentorum ferme milliarium tractus, ab Ortu Solis Macra, ab Occasu Varo amnibus, notissimis finibus, terminatur. Septemtrionale dorsum in colles Pedemontanæ, & Montisferratensis Regionis, atq; in plana Mediolanensis, & Parmensis Dominij ferè desinit. Facies veró meridionalis Ligustico mari alluitur, & Corsicam spectat, illamq; cum ipso mari, Orientali ora, & Occidentali, (quas hodie vocant *Riuiere di Genoua*) quasi brachijs, & gremio fouet, atque complectitur. Litoralis hic tractus à Finariensi Marchionatu, & á Valle Vneliensi, illo quidem Hispanicæ, hac Sabaudicæ di-

ditionibus intercisis, Sarzanensis vrbis agro, qui est vltra Macram fluuium, atque Oppidorum Noui, & Ouadæ territorijs, quæ vltrà Apenninum sita sunt, largè suppletur. In medio ferè huius continentis iacet Genua vrbs, imò veriùs dicetur assurgit: quippè, ad altos montes ascendens, ipsorum iugo continuæ nouem milliarium munitionis iugum imposuit: & quæ olim montibus subdita fuit, atque aperta mari, modò mœnibus mare, montesque coercet: adeoque duabus pilis, immanibus molibus, seù potiùs montibus, in mare demissis, ab amplissimo portu manufacto Austrinas, Africanasque tempestates prorsus exturbat.

II. Vrbis habitatores, antè nuperam pestilentiam, quæ contigit anno 1657. Centenorum millium numerum implebant: Dimidium morbus exitialis absumpsit. Gliscente mox multitudine, vtpotè Cæli salubritate fœcundante, & loci opportunitate inuitante, septennij spatio ad septuaginta millia excreuit, & augetur in dies.

III.

III. Duplici mœnium gyro vallatur. Interior muri firmissimi, atque dispositis aptè propugnaculis interstincti, quinque milliarium spatium amplectitur: exterior nouem. Inter vtrumque Villæ, domusq; innumeræ, ad excipiendam multitudinem quantumuis grandem, quæ ingruente bello ad Vrbem confugeret; vel consultò, ad eiusdem Vrbis tutelam induceretur. Exteriora mœnia, non muris extructis, sed subrutis potius rupibus constant, montibusq; præruptis. Sulphureo enim puluere, opera haud facili, indito cautibus, & incenso, saxa volant ingentia: mox, malleis ferreis, & scalpro, reliqua rupes formatur in murum. Huic validissimę munitioni obducta est fossa, cauato saxeo solo, atque adeo cuniculis, & hostilibus accessibus impernia, vt etiam imperuium exterius, interiusq; pomœrium. Hæc, aliaq; singulari industria prouisa, Vrbem præclaram statuunt, aduersus quoscumque hostium conatus, tota Europa personante, securum: Adeo, vt maximi Monarchæ tantę vrbis imaginem habere voluerint, quò

exi-

eximium artis cum natura amicè coniurantis opus, non modò animo, sed & oculis obuersaretur: quodque admirationem augere potest, immensa opera in triennale missa compēdium fuit: sicuti triennalis etiam fuit paulò post nuperæ pilæ constructio: stupentibus aduenis, nautis præcipuè, tantā triennio in marinatā peninsulam, maria clausa, montes, vrbemq; quinquaginta circiter Regalium (vt vocant) propugnaculorum corona circumdatam; & tantum non sidera sublimi vertice ferientem, certè nubibus altiorem.

IV. Intra vrbem opera publica, & priuata visuntur valdè magnifica: Tēpla præcipuè, quæ pauca alia cuiusuis Vrbis sibi præferri vix patiuntur. Tēplum Metropolitanum, in media vrbe situm, & multa ante secula ædificatum, ac ideo nec vastitate, nec recentiore architectura insigne, pluribus alijs cedit ornatu; sed Sanctissimi Præcursoris cineribus sibi creditis, excellit omnia. Ibi, in sacello præclaro, asseruantur decentissimè sacra pignora: verè salutis pignora. nam centies repetito miraculo, solo aspectu,

maris tumentes fluctus, tempestatesq; compescunt.

V. Omnes Religiosæ familiæ certatim suas sacras ædes, domosque excitauerunt: plerasq; magnificentia spectabiles: omnes priuatorum pietate, opibusque. Cæteris præstantiores habentur ædes Annunciationis Beatæ Virginis a Lomellinis, Sancti Syri a pluribus nobilibus familijs, Iesu Christi Domini nostri à Pallauicinis extructæ, sed inter omnes micat Collegiata titulo Sanctæ Mariæ ab vna Sauliorum familia a fundamentis erecta, splendidèq; dotata.

VI. Reliqua autem publica opera, & ipsa grandia: Palatium, nondum tamen absolutum, Nauale, Aquæductus, horrea. Exiccata magna antiqui portus porcio, atque contractum mare, in ipso salo fundatis productioribus vrbis mœnibus, iniectisque ruderibus, ad duplicem vsum. Magna etenim pars data publicis furnis, structuræ magnificentia, non necessitati tantùm, sed ornatui Vrbis inseruientibus: Maiorem verò partem sibi vendicant plura promptuaria, magnifi-

cen-

centioris adhuc operis, mercibus quibuscumq; mercatorum recipiendis, vsquedùm venundentur, vel exportentur. Sed omnium maximum Domus, necdum perfecta, sed miræ iam magnitudinis, ac pulcritudinis, ad excipiendos, alendos, pietate, atq; opificio instituendos quoscumq; vtriusque sexus, & cuiuscumq; ætatis egenos, ab officio Pauperum, (de quo Magistratu suo loco dicendum erit) nuper pijs eleemosynis fundata in ima valle, & iam colles supergressa: Dubium maior, an vtilior.

VII. Priuatæ Domus, similes principalibus, permultæ, & intra veterē cōtractiorem Vrbem, maximè ad duas vias nouam, ac nouissimam, & intra Vrbem recentiorem, atque laxiorem, & longè plures in suburbijs, ac suburbanis: Ibi amœnissimæ valles in litora desinentes, lętos colles, ac fluuiorum Bisamnis, seù Feritoris, & Porciferę limpidas aquas excipiunt; quorum ille orientale Vrbis latus pręterfluit, hic aliquantulum ab occidentali recedit. Ab hisce vallibus, litoribus, collibusque (precipuè ad litus, & subur-

burbanum, cui Sancto Petro de Arena, & in colle, cui Albario sunt nomina) attolunt se se quamplurimę amplę, aspectuque ipso iucundissimę domus priuatorum, quę quidem, si possent in vnum coire, vtique Vrbem quacumque alia pulciorem, magnificentioremq; conflaret.

VIII. Ibidem domibus coniunctę Villæ, hortique, omnibus naturę, & artis delicijs affluentes, ac omnis generis arboribus consiti: maximè malis aureis, citris, limonijsque, quę arbores, parietibus domorum, & Villarū macerijs prætentæ, in domos ędificari, & saxa ipsa fęcundare videntur: Certè parietes faciunt viridantes, discolores, ac versicolores, pendentibus varij temporis fructibus, & albentibus floribus, qui, rosis, apiarijs (Italicè *Gelsomini*) hyacintisq; coniuncti, numerosa, imò potius mista, gratissimaq; suauitate odorum, atque vario, & lætissimo prospectu, nedùm sensus, sed animos suo modo, nutriunt, recreantque.

IX. Porrò Suburbijs, absque interstitio Suburbana iunguntur, quæ via-

tori-

toribus imponunt vel molestè, vel iucundè. Venientes enim, longam agitationem pertæsi vel maris, vel iumentorum, ad Suburbani remotioris ingressionem, citò nimis vrbem se putant ingressos, falluntúrque: abeuntes verò, se vix ab vrbe digressos existimantes, longè iam se abesse, & multùm processisse cognoscunt. Suburbana autem, ad orientem septimo ab vrbe lapide, Neruo, humili vico, ad occidentem, decimo lapide ab eadem, Vulturo oppido terminantur. Sed, antequam Vulturum, offert se Pelium (vulgo *Pegi*) pagus nautarum populo plenus, atq; insignibus nobilium ædibus, prædijsque apprimè ornatus, quo ægroti, & ex morbis conualescere incipientes, ac valetudinarij, potissimùm per hyemem, quasi ad sanitatis asylum, præ aeris temperie, ac loci amœnitate confugiunt.

X. Aliud simile perfugium, atq; à frigore fortasse tutius, præbet vicus, quem modò diximus, Neruum, qui piscatorum, agrestiumque casis, nonnullas etiam per adiacentes colles, ac litora, nobiles ædes adiungit. Hic tra-

ctus

ctus duo passuum millia non excedens, perpetui veris est sedes; Ideòq;fortasse Neruum sortitus est nomen,quasiVernum, facili corruptela. Ibi parùm est rigente bruma prata virescere, vernarè sata: parùm etiam ab eodem aureæ mali ramo pendere simul quà flores, quà fructus, partim florido calyce dehiscente vix apparentes, partim grandiusculos, sed virentes, alios virentes simul, & croceos, adhuc tamen acerbos,alios demum maturos, aureosq;& nedùm oculos delectantes, sed etiam gustum so licitantes: Etenim hæc omnia communia sunt vniuersæ ferè prouinciæ, eiusmodi arborum nemoribus affluenti: At vnum Neruum reperias perpetuo, ac multiplici brumali flore odoratum,& maximè rosis.Sed,& hoc parum:nàm ibi præmittit hyems cinaras, seù carduos altiles(Italis *carciofi*) pisa, fraga, quæ alibi adulto tantum vere promuntur, nisi solito molliore, ac placidiore fortè hyeme;quod Liguriæ haud raro contingit.Flores hi verni, rosæ, fructusque præcoces, exilis fortasse redditus videantur,quasi paucorum delicijs tantùm, vel pregnan-

tium

tium appetitibus indulgentes: Sed cō-
tra est: Nam cinaræ,rosæq; ad multas per ItaliamVrbes trasportantur,ideoque, & Genuæ haud vili pretio emuntur per hyemem: pisa verò, & fraga, mensis delicatioribus reseruata, certè paruo non parantur.

XI. Denique ora maritima vtrinq; circa vrbem ad passuum vigintiquinq; millia perpetuis ædificijs, plerisq; nobili structura conspicuis, est referta; itaut, mari ad vrbem accedentibus exteris, vix credibile sit, illa omnia vrbem vnam esse, & non esse.

SECTIO II.

DE ORA MARITIMA OCCIDENTALI.

I. HIS dictis de Vrbe, ac Suburbijs, & Suburbanis,tendendum est doxtrorsum ad oram, seù prouinciam occidentalem; vbi primum occurrit, quod diximus, Vultuṛum, frequens diuitibus mercatoribus oppi-

oppidum, atq; vulgo nautarum, quod, assidua, etiam vltra fretum Gaditanum, nauigatione, magnas quæsiuit opes, & optimo earumdem vsu, Templum, quod vel Romæ spectari mereretur, breui temporis spatio priuatorum ære constrauit. Mox aditur oppidum Arenzanum, quod, paucis ab hinc annis infra mediocritatem, modò in tantum excreuit, vt nauibus onerarijs grandioribus vltra quinquaginta Mediterraneum, Oceanumq; percurrat. Inde, eumdem cursum occidentalem tenentibus, post Cogoletum vicum occurrit Vorago oppidum non ignobile, atq; valetudinarijs hyemalibus mensibus apricum, placidumq; litus expandens.

II. Mox, post pagos Cellas, & Arbisolam, quæ optimo vino laudatur, obuia fit Sauona, Vrbs vetus (de qua Liuius lib. 28. in fine) ciuium nobilitate, ac diuitijs præstans; sed duorum Maximorum Pontificum Sixti IV, & Iulij II. natalibus multò præstantior: mænibus, cœterisq; munitionibus, & arcibus, ad excipiendos, & repellendos hostiles impetus

petus abundè munita, ſtationemq; habens triremibus alijsque minoribus nauigijs ſatis commodam, & quinto ab Vrbe lapide portum Vadorum (antiquis Vada Sabatia) cuicumq; maiorum nauigiorum claſſi ſufficientem: Nobilitata verò eſt cum maximè ab Apparitione Sanctiſſimæ Dei Genitricis quarto ab vrbe milliario; vbi, in eiuſdem honorem, & Dei cultum, ſacra ædes, tota circumquàq; prouincia, & adiacentibus regionibus, inclyta, cum ampla domo, quamplurimis pauperibus alendis, & peregrinis excipiendis, erecta eſt, & apprimè ornata, ſplendidèq; habita. Iuxta vrbem multa priuatorum prædia, ædeſque conſpicuæ, ad potiſſimùm in Suburbijs Lauaniola, & Legio; vbi etiam Villæ multæ, nedum ad delicias, ſed & ad prouentus, redditusq; non exiguos cultæ: Territorium enim æquè amœnum, ac ferax, præcipuè vini optimi.

III. Succedit Naulum, Ciuitas, vel plurimarum turrium priuatarum certiſſimo indicio, quondam potens, nunc

nunc verò Epiſcopalis quidem Sedis decus retinens; Sed raro habitatore: ſtationem præbet quibuſcumq; nauigijs tutam: Sequuntur Petra, oppidum, & pagi Burghetum, ac Ceriale: Exin Albinga, veteribus Album Ingaunum, Vrbs magni olim nominis: modò autem Cœlo parùm ſalubri, ad paucos habitatores redacta. Etenim nobiles familiæ plerumque in ſuburbanis degunt, vel feudis ſuis, vbertate etiam glebæ alliciente, & generoſa vina miniſtrante. Poſtea Alaſſium oppidum, amplitudine multis Ciuitatibus præferendum, quod Promontorio Meiræ, (à Meira fluuio præterlabente nomen ſortito) multum in mare extento, fidam ſtationem nauigijs indulget, abundatq; oppidanis ornatiſſimis, ac diuitibus, mercaturam, & mare colentibus; nec non nàutis, per mediterranei litora, ſcopuloſuè coralium expiſcantibus, cui rei maximè incumbunt habitatores Aquiliæ pagi Alaſſio contermini. Mox Andoria inter colles vitibus virentes, & Ceruum Caſtellum propter

B 2 litus

litus assurgunt. Proximum est Dianum, oppidum insigne, præclaris olim facinoribus, pluribusque nobilibus familijs, & agro olei optimi feracissimo, nec suauissimo vino carente, alijsque fructibus omnibus. Postea erectum caput ostentat Portus Mauritius, in colle secus mare, oppidum itidem nobile, frequens, diues, & Episcopali tiara dignum. Exinde Tabia paululum à mari refugit, atque ex colle se se demittit in Vallem, nobile pariter oppidum, quod Sanctæ Ecclesiæ dedit quamplures viros doctrina præstantes, & multos insulis ornatos: vino verò, quod muscatum vocant, Cyprijs, Creticis, Falernisque fortasè anteferendo, celebris.

IV. Sequitur Sancti Romuli oppidum, in vicum antiquæ Matutianæ, quondam à Saracenis euersæ. Numerantur in illo ad quindecim, & vltra hominum millia: vulgo victum, primoribus vitæ commoda suppeditantibus, præter communes terræ fructus, malis aureis, citris, atque limonijs, maris beneficio, ac iumen-

iumentorum dorso in Transalpinæ Galliæ, atque Germaniæ regiones, imò ad vsque magnæ Britanniæ, Daniæ, Noruegiæ, Succiæ, Poloniæq; Regna transmissis. Hæ arbores septem vallibus continentur, quæ veré appellari possunt Paradisus malorum aurearum, quarum fragrantia per aera, perque pelagus ad multa milliaria longè latèque diffunditur. Palmarum quoque ferax est Sancti Romuli ager, quas circumiectæ prouinciæ omninò nesciunt; atque ipsi Romani Pontifices illas ad sacras maioris hebdomadæ ceremonias aliunde non habent: præmonstrante fortasse ipsa rerum natura, Sanctam Dei Ecclesiam ab Liguria multum palmarum nobiliorum, & habuisse, & sperare posse. Tandem Liguriam ab occasu Solis claudit Vintimillium, Sedes Episcopalis, habitatores habens paucos, sed diuites agri fœcunditate: Ciuitas quondam ingens; Guittæ Sancti Antonij matris patria, atque (vt tradit Paulus Britius Episcopus Albensis, in libro de Progressibus Occidentalis Ecclesiæ pag. vn-

decima ſupra centeſimam) eiuſdem Cœnobitarum Patriarchæ, ibi in lucem editi, nobilitata cunabulis.

SECTIO III.

DE ORA MARITIMA Orientali, & Mediterraneis.

1

Odò Genuam redeundum: Indè tendentibus in Orientem, obuij fiunt (poſt ea, quæ diximus, ſuburbia, ac ſuburbana, Neruumque) pagi Buliaſcum, & Saulum: Mox Rechum; ex in Camulium, vnde Promōtorium, quod Caput montis appellant, excurrens in mare, ab ſiniſtro latere Portum Delphinum abſcondit ab Africo, & ab omni tempeſtate tutatur. Mox Rapalli ſinus aperitur, nauigiis grandibus ſatis tuta ſtatio; pluribus ad mare vicis, & collibus fructiferis pulcher: præcipuè pago Sanctæ Margaritæ, qui Sancto Romulo magnitudine tantum cedit, ac palmis: Au-

rea

rea mala producit meliora. Rapallum verò vicus est insignis, mercatoribus, nautisque frequens. Ibi ius dicitur multis hominum millibus, conuenientibus ex frugifera admodum valle, & agro satis amplo, vel fructibus pleno, vel gregibus. Inde, post quinque passuum millia, Clauarum suum litus extendit, oppidum celeberrimum, ac pulcherrimum, sacrarum ædium magnificentia, pluribusque nobilibus familijs clarum, amæno, fertilique, & vina laudatissima largiente agro, eoque (vt in prouincia non ampla) latifundia continente. Proximus Clauaro est (Lauania fluuio tantum intercedente) Lauania vicus, nupera pulcherrimi templi constructione spectabilis, Lauaniæq; Comitatus multarum nobilium familiarum meritò decantatus origine. Sequitur Segestum, oppidum peropportunè situm, amplis predijs, & fœcundo territorio, maximè vini, mensis nobilioribus reseruandi; habitatore multo, vt potè terræ, mari, ac mercaturæ operam dante. Ibi plerumque vitam degit

Brugnati, mediterraneæ Ciuitatis, Episcopus, maritima montanis, hybernumq; Solem niuibus vernis anteferens. Mox Monelia, ac Framula pagi, & Leuantum, oppidum diues, & quinque Castella vocabulo Mons ruber, Vernatia, Cornelia, Manarola, Riuus maior. Hæc Castella in maris, præruptorumque montium sunt locata confinio: &, quandò ager omninò deerat, nec aderat Thaumaturgus, quo montes iubente recederent, industrij habitatores, per ardua scopulorum enisi, & manibus, quasi per murales scalas, magis quam pedibus procedentes, vitesque ipsis cautibus inserentes, vinum, antonomasticè appellatum *Amabile*, de saxo durissimo expresserunt; vndè quinque terrarum ignota alioqui nomina, nec agnoscenda, ad omnes per Europam regiones delata sunt.

II. De rupibus descendentes ad mare, Spedia oppidum in sinum suum, non apertis vlnis excipiet. Sinus hic, palmariæ insulæ obiectu ab austro aliqua ex parte tutus, &

Afri-

Africo, Portus Lunæ à veteribus appellatus est: Sed, quod maximè securitatis intereſt, aliquibus promontorijs procedens, totidemque recedens litoribus, plures efficit portus optimos: quorum, qui primus occurrit, commune cum imminenti oppido, atque arce, nomen à Venere nactus eſt, licet à templo vetuſto Sancti Venerij, verè ſit dicendus: forſitan ob totius Sinus, ac poſitus pulcritudinem; quæ in ipſo loci veſtibulo, Veneris nomine, quaſi omnis venuſtatis titulo, inſcribenda eſſet: Siuè Vrbi, quondam Lunæ vocabulo cohoneſtatę, Veneris portum, oppidumque, inſita vulgò leuitate, & inter proximos æmulatione, è regione opponere voluerunt. Spedia, quæ alij Species, inſigne omninò multis nominibus oppidum, facie in meridiem obuerſa, integram Solis periodum dimetitur: dextero ſui ſinus latere, ſeù brachio, eiuſdem Solis orientis radios venientes excipit; leuo deponit abeuntes; Vtrique brachio non deſunt manus armatæ; Siquidem dexterum deſi-

nit in Portum Veneris, seminarium nautarum, sociorum naualium, nauiumque gubernatorum, per quos expedit classes, quasi missilia; Sed munitissima Sanctæ Mariæ arce, in peninsula sita, cominus vel pugnat, vel terret. Sinistrum verò, scuto Illicis oppidi, & arcis, turrisuè grandioris, pendentibusque ex ea mille clypeis fortium oppidanorum, numerosique, ac bellacis populi, regionem protegit, ac tuetur. Porrò elementa omnia sinus huius bono conspirant. Aer benignus, ac purus; Terra latè sternitur in planicies, leniter assurgit in colles, molliter curuatur in Valles: vbique optimorum omnis generis fructuum, & frumenti, vini, oleique ferax: Mare piscibus abundans, & insigni, perpetuoque naturæ miraculo nobile: quippe aquæ dulcis fons è medijs salsis vndis erumpit, adeò copiosus, vt repellere valeat accedentia parua nauigia: Docente ipso auctore naturæ Deo, homines posse, & inter mortalis vitæ fluctus, animi tranquillitatem, atque inditi ab ipso Deo spiritus dul-

cedi

cedinem conseruare. Ad naturæ dona accedit ciuilis dignitas, pluriumque nobilitas familiarum. Tandem Vrbs Sergiana, vulgo Sarzana, vetustæ, ac nobilissimæ quondam Vrbi Lunæ substituta, Genuense Dominium nobiliter complet. Fulget Episcopatu præcipuo, ciuibus, familijsq; nobilibus, territorij amœnitate, ac fœcunditate; Sed omnium maximè Sancto Eutychiano, Christi Martyre, atque Nicolao V. egregijs Romanis Pontificibus genitis, est celebranda.

Hæc de Liguribus secùs mare habitantibus.

III. Interiora constant multis oppidis, pagisque innumeris, multo habitatore frequentibus; Triora, Ceriana, Zuccarello, Plebe Teicij, Toirano, Saxello, Ouada, Nouis Gauio cum arce munitissima, Vultabio, Montobio, Roccatagliata, Varisio, Castilione, Carro, Burghetto, Godano, Vectiano, Trebiano, Arcola, Coruaria Amelia, Hortonouo, Castronouo, Nicola, Bolano, alijsque,

In vniuersùm tota Liguria frumenti parum, at vini, oleique optimi, & fructiferarum arborum largè fœcunda: sed sulcorum terræ sterilitatem supplet maritima natio sulcando mari, cuius experta est elationes verè mirabiles.

SECTIO IV.

DE REGNO CORSICÆ.

Odo transmittamus mare, & in Corsicam nauigemus, quæ est tertio loco ponenda inter Tyrreni maris insulas, centesimo milliario à Genua dissita. Excurrit à Septemtrione in meridiem milliaria centumquinquaginta. Circuitus eius quadringentorum. Centum viginti, & vltra hominum millibus habitatur, & longè pluribus habitaretur, nisi gens ferocior armorum tractandorum magis, quam terræ vomere, aut ligone versandæ tangeretur amore. Sex Episcopatus habet, Marianensem,

ſem, Accenſem, qui in vnum coaluerunt, Alerienſem, Aiacenſem, Nebienſem, Sanguntinum. Habet plura oppida, multos pagos; Olim multis vrbibus celebris fuit, Plinio teſte, alijſque.

II. Tellus varia. Quæ ſpectat Italiam, non parum fert frumenti: reliqua referta vitibus, oleis, ficubus, caſtaneis, amygdalis, moris alendis bombycibus, vnde ſericum optimum, tandemq; nemoribus pulcherrimis, arbores ad omnem humanum vſum, & feras ad venatorum ſatietatem alentibus. Vino multo abundat, eoque laudato. Mare alluitur piſcoſiſſimo. Terræ viſcera ferri fodinis affluunt: naturæ cum ipſo Corſicæ nomine in vnum conſpirantis præiudicio. Corſi enim corde ſunt ferreo, adeòque ad ſicam, armaque prono. Campi verò, monteſque innumeris gregibus, caprarum præcipuè, equorumque, atque apum examinibus abundant, & lacte, ac melle manant: Aptè etiam ad Corſorum ingenium, qui ſub lingua, cum lacte, & melle, habent aculeum,

adeòque foro nati sunt: Bello autem fortissimi, quippe qui cum Romaa Republica plura bella gesserunnt acieque iustis exercitibus dimicarunt; præcipuè anno 577. ab vrbe condita cum Prætore Caio Cicereio, qui in pugna ædem vouit Iunoni monetæ, & vicit, cesis Corsorum quinque millibus: ita Liuius lib. 42. circa initium, Insuper scatet Corsica aquis medicis, curandis morbis.

III. Duas habet arces munitissimas Bonifacium scilicet, Genuensem coloniam, cum portu insigni, & Caluium, pariter cum optimo portu. Habet etiam alios portus duos; alterum ad Aiacium Vrbem, vbi sinus grandis, atque ager pulcher, & fœcundus; alterum, & quidem pulcherrimum, in parte interiore (vt vocant) quæ vergit in Orientem, vocabulo Portus vetus.

Hæc pro nostri operis ratione de Dominio Genuensi, quoad dimensionem terrarum, & habitatorum frequentiam, atque de hominum, terræque ingenio dicta sufficiant.

SE-

SECTIO V.

DE MARI LIGVSTICO.

I. VErùm quia Genuenses suum Dominium Liguriæ, Corsicæq; litoribus negant includi; aliquid de Mari Ligustico, quod sibi asciscunt, attexendum est. Illud ergo Genuensium virtute per maria omnia diffusum fuisse opportunè demonstrabitur. Nunc de eius tantum natura, Dominioq; pauca subdemus. Longitudo eius Ligurię litorali ęqualis: Latitudo ab Liguria in omnia Corsicæ litora extenditur. Procellosum est ab Austro Africo: à Borea etiam nonnihil periculosum, si nauigiorum gubernatores clauum tenentes, subitos è montium faucibus erumpentes ventos minus promptè declinent. Apud plerosque diffamatum est ex piscium penuria: Sed si habitatorum, quos alit, numerus computetur, omni caret sterilitatis infamia: quin potius à foecunditate

cele-

celebrandum, cum ab Liguria multùm piſcium ad mediterraneas regiones vniuerſę Ciſalpinæ Galliæ iugiter transferatur.

II. Dominium Liguſtici maris Genuenſibus ferè omnes, certè omnes ſiuè Iuris, ſiuè hiſtoriarum ſcriptores attribuunt: quod quidem magno illis conſtitit, exturbatis ab eo, & iactatis, exactiſq; æquore toto Saracenis. De hoc Dominio maris Liguſtici videndus omninò Petrus Baptiſta Burgus.

CAPVT

CAPVT SECVNDVM.

DE REIPVBLICÆ GENVENSIS Gubernatione.

SECTIO I.

DE MAGISTRATIBVS, atque Conciliis.

I. RADITIS ijs, quæ de Reipublicæ Dominio tradenda erant, transeundum est ad eiusdem Reipublicæ gubernationem.

Summa, omnisque potestas est penes Patritiorum familias, quæ, præter absentes, & vigesimum secundum ætatis annum nondùm transgressos, modò septingentorum numerum non excedunt. Huic ordini

dini aliquando aliqui pro temporum opportunitate adſcribuntur.

Hi omnes Maius Concilium conſtituunt.

Quotannis ex hoc numero ducenti, maiores annis vigintiſeptem, ſeliguntur, qui Minus Concilium appellantur.

II. Ambobus Concilijs præſunt duo Collegia; Alterum duodecim Senatorum, vnà cum Duce, qui eſt totius Reipublicæ caput; alterum octo Procuratorum, quibus additi, qui ducali dignitate perfuncti ſunt, atque, quoad in humanis agunt, & ipſi Procuratoriâ dignitate cenſentur, parem, vel circiter, Senatui numerum explent. Dux ergò cum ambobus hiſce Collegijs, Ianuario menſe appetente, minus Concilium cogunt, ad hoc, vt per illud eligantur triginta (vt lex loquitur) optimi Ciues, coram ijſdem Collegijs, ſed ſuffragium non ferentibus; qui triginta viri poſtridie ex toto maiori Concilio eligunt Minus ducentumuirale Concilium in ſequentem annum. Hi triginta viri biduo, vel triduo,

duo, munus expediunt, & Kalendis Ianuarijs succedit nouum annuale Concilium Minus, quod tamen plerumque constat ex ijsdem ciuibus, ex quibus constabat Concilium anni præteriti, paucis mutatis, vel per obitum, vel per absentiam, vel ob aliquam iustam causam, seù impedimentum.

III. Duo veró Collegia, præter eos, qui Ducalem dignitatem tenuerunt, forte extrahuntur ex vrna, in quam centum viginti virorum selectorum nomina conijciuntur hoc pacto.

Cogitur quolibet Iunij mensis initio Minus Concilium, vt suppleatur numerus virorum Centum viginti: scilicet in locum demortuorum, & eorum, qui proximè ex vrna extracti fuere, qui saltem sunt decem numero: Etenim bis in anno educuntur quinque ad biennale munus Senatoris, vel Procuratoris, & tres prius educti Senatoris, reliqui duo Procuratoris munere funguntur.

Diximus saltem decem quotannis extrahi; quia non raro accidit,

vt

vt extra ordinem ſit ſupplendus numerus Senatorum, vel Procuratorum, nempè eorum aliquo vita functo, vel ad Ducale faſtigium aſſumpto, vel vtcumque impedito; præterquamquod ex toto Centum viginti virorum numero plures in anno vita excedunt, eorumq; etiam loco alij ſunt ſubſtituendi, vt dictum eſt.

Cogitur ergo menſe Iunio Minus Concilium coram Collegijs. Vnuſquiſque de Concilio prodit nomen illius ciuis, ſaltem quadragenarij, quem dignitati Senatoriæ, & Procuratoriæ parem eſſe putat. Mox idem Concilium, ter ad ſummum latis ſuffragijs ſuper vnoquoque nominatorum, ſeù candidatorum, ex illis ſeponit numerum duplo maiorem eo numero, qui doeſt ad numerum Centum viginti. Hic demum numerus, duplo maior, Concilio Maiori proponitur, & ex illo eliguntur tot, quot deſunt ad ſupplendum numerum Centum viginti virorum, qui dicitur Seminarium.

IV. Ducis vero electio huiuſmodi eſt. Duce, biennio exacto, ad pro-

pria reuerso, congregatur maius Concilium: numerantur Consiliarij, qui intersunt, & totidem globuli ponuntur in vrna cooperta, ex quibus quinquaginta deaurati, reliqui deargentati, cœtera omninò similes. Vnusquisque ex Conciliarijs (nemo autem ex duobus Collegijs, quæ in Ducis electione habent ius ferendi suffragij, non autem nominandi) sua manu, cæco delectu, capit globulum suum, Sortiti deauratum numero quinquaginta, secedunt in conclaue, & quisque, clam socijs, scribit nomen illius, quem ad Ducatum euehendum censet, modo non sit minor quinquagenario. Editis nominibus, si fortè nominati numerum vigesimum non attingant, à quinquaginta nominatoribus scrutinium repetitur. Stato ergò numero saltem viginti candidatorum, itur in suffragium cuiuslibet eorum, & quindecim ex eis, qui plura suffragia fauentia retulernnt, dossera die deferuntur ad minus Concilium, cuius suffragijs quindecim viri rediguntur ad sex; qui tandem ad maius Concilium denuo referun:

feruntur, atque ille, qui plura suffragia retulit, Dux renuntiatur.

V. Prosequamur modó quænam sint horum in Republica partes.

Dux cum duobus ex Senatu expediunt quædam leuia; vel, si grauia, incontinenti, quæ postea Senatui, vel Collegijs approbanda proponuntur.

Dux cum Senatoribus Principem refert, & fungitur auctoritate Supremi Rectoris, itaut possit cuncta peragere, præter ea, quorum potestas ei per leges adempta est. Ciuiles controuersias omnes dirimere potest, vel alijs dirimendas mandare; testamenta, omnesque contractus potest infringere, & demùm præcipere, regere, & gubernare.

Res verò, quæ ad statum Reipublicæ pertinent, administrat vnà cum Collegio Procuratorum, de quo supra diximus; quod quidem Procuratorum Collegium procurat Ærarium, & publica bona, atque alia nonnulla, ei à legibus demandata.

Res autem publicæ grauiores, neque

neque à duobus simul Collegijs expediri possunt, nisi adhibito minori Concilio. Quinimo ad multa necessaria est etiam auctoritas Concilij Maioris.

Vtriusque Concilij comitijs semper intersunt quinque Legum Conseruatores, quorum munus est curare, nè quid contra Leges fiat.

VI. Præter duos maiores Magistratus, seù duo Collegia, & duo Concilia, seù Conciones, sunt in Republica quamplures Magistratus singulis functionibus accommodati. Præcipuè septem viri, Status Inquisitores appellati, qui, quasi è specula, publica pericula cuncta prospiciunt. Alij, numero sex, curant ea, quæ quouis modo spectant ad bellum. Alij quinque curant Annonam. Totidem alij triremes. Totidem naues publicas bellicas, purgando à piratis mari. Totidem mœnia, pilas, portum, aquæductus, vias, opifices. Totidem procurant esculenta, & poculenta quæcumque, pondera, mensuras. Alia demùm tribunalia, alijs functionibus erecta.

Deli-

Delictis puniendis, litibusque dirimendis, adhibentur Iuris periti exteri. Si veró res exigat, in criminalibus extra ordinem per vtrumque Concilium publicæ vtilitati consulitur, & Sæpè Suprema potestas duobus Collegijs in aliqua re graui conceditur.

VII. Ne autem quis metas attributæ sibi per Leges potestatis excedat, inductus est, præter Legum Conseruatores, quos diximus, quinque virorum Magistratus, ad cuiuscumque aliqua publica auctoritate fungentis, censuram, Supremorum Syndicatorum appellatione: cuius est vigilare, ne Dux, neque alius quiuis Magistratus, vel aliquis ex Magistratu quocumque, & ne quis, etiam infimi ordinis minister, publica auctoritate abutatur, nèuè quid contra Leges vel fiat, vel omittatur. Quod, si aliquid huiusmodi admissum fuerit, animaduertere potest pro culpæ grauitate, & vel capite damnare. Si tamen quis reus fiat constante Ducali siue Senatoria, siuè Procuratoria dignitate, nequeunt

unt Supremi Syndicatores in illum ferre sententiam: sed rem ad minus Concilium deferunt, cuius est, absentibus ambobus Collegijs, & ipsis Supremis Syndicatoribus referentibus, ac Præsidentibus, causam cognoscere, absoluendo, vel condemnando. At si quis finito Ducali, vel Senatorio, vel Procuratorio munere, vel quiuis alius, á Supremis Syndicatoribus vel capite damnetur, vel notetur infamia, potest ad minus Concilium prouocare.

VIII. Aliud, & illud insigne Tribunal in Republica est, Protectores domus Sancti Georgij. Quando ærarium publicum maximis, & continentibus bellis per tot retrò sæcula exhaustum est; sæpe numero oportuit mutuari pecunias, ideoquè publicos redditus oppignerare, & multa vectigalia in solutum creditoribus dare, per ipsosmet creditores exigenda. Vtq; eorundem indemnitati consuleretur, facta est ijsdem à Republica potestas ex se ipsis quadringentorum Concilium eligendi, & Magistratum eorum, quos dixi-

mus, octo Protectorum, aliosque minores Magistratus constituendi, quorum muneris est, nedùm oppigneratorum vectigalium exactio, sed cuicumque creditori, pro modo crediti, iusta solutio, & quarumcumque ciuilium controuersiarum de huiusmodi rebus, & earum occasione, cuiuscumque etiam capitalis criminis, iuxta Reipublicæ Leges, absque prouocatione cognitio, iudiciumque. Huic Vniuersitati multa à Republica priuilegia concessa sunt, adeòque religiosè custodita; vt non defuerint, qui in vna Ciuitate duas putauerint Respublicas constitutas, quod vtique falsum est. Quantum potestatis huic Vniuersitati à Republica datum est; tantumdem eidem apud omnes, etiam exteros, conciliatum est dignitatis, ac fidei. Siquidem nulla vnquam Reipublicę, vel vltima calamitate, vel mutatione etiam, factum est, vt creditoribus non sit satisfactum; adeòut, hostibus etiam ingruentibus, in suprema pecuniæ necessitate, nunquam Respublica immensam auri, argentiquè summam,

mam, tuto illi aſylo creditam, vel reſpexerit. Locupletiſſimi verò huius rei teſtes fuerunt plures perduellionis rei, damnatique, quibus, eorumque hæredibus, ſatisfactum fuit ſemper æquè ac ciuibus optimè meritis. Hinc euenit, vt non ſolum in illo ęrario elicitæ è vectigalibus pecuniæ aſſeruentur; Sed vt in illud ſumma grandis priuatorum, etiam exterorum, pecuniæ vndèquàque confluxerit, confluatque. Hæc de Magiſtratibus Vrbanis.

IX. At Liguria omnis per Gubernatores, Prætoreſue annua tantum poteſtate præditos, adminiſtratur. Corſicæ verò Magiſtratus omnes biennales. Vnus Regni Gubernator cum gladij poteſtate, etiam in omnes, qui ei ſubſunt, Iudices. Gubernator autem pendet à duobus Collegijs, quæ per Magiſtratum quinque virorum res Corſicas adminiſtrant.

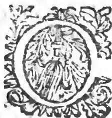
Demum omnes, quos diximus vel Vrbani, vel per totum Dominium Magiſtratus, eliguntur, vel per ſola Collegia, vel adhibito tan-

tùm minori Concilio, vel etiam Maiori Concilio conuocato.

X. Leges habet Respublica peculiares, easque pro recta rerum administratione, temporumuè opportunitate, quandoque vel mutat, vel corrigit, vel tollit omninò: Sed hæc fiunt tantùmmodo duobus Collegijs ad vtrumque Concilium referentibus, & ijsdem Concilijs probantibus. At nouæ Leges, quæ antiquas non tollant, vel corrigant, constitui possunt ab ijsdem Collegijs, minori tantùm Concilio adhibito.

SECTIO II.

DE PIIS OPERIBVS Publicis.

I. PTIME constitutæ Reipublicæ ea, quæ hucusque retulimus, sufficere posse videantur: sed nonnulla subdenda sunt, quæ non sine maxima iniuria præterirentur: Genuenses, quam Christi Domini

ni nostri fidem ab ipsorum Apostolorum æuo auidissimè hauserunt, nunquam dimiserunt, imò armis, & proprio, hostilique sanguine asseruerunt; eximiæ etiam erga Deum pietati copulauerunt. Ideò anno humanæ salutis 1637. non docente humana prudentia, nec suo bifronte Iano intuente, qui, & præterita respicere videtur, & ventura prospicere; Sed Deo auctore, diuinum libertatis beneficium, Dei genitricis intercessioni acceptum præcipue referendum, & cum maxima cautela tenendum esse intentiùs intuentes; Sanctissimam Dei Genitricem Mariam, vti peculiarem Reginam, sacris eius pedibus prouoluti, salutauerunt. Piam verò, tantamque Reginam, eius ad exemplum, quantùm humanitùs licet, pietatis officijs æquum erat omninò demereri. Hoc præstiterunt semper, præstantque pro viribus Genuenses. Siquidem Pia opera, dudùm antea in sua Vrbe instituta, semper nouis in dies incrementis amplificant.

II. Dudùm ergo instituerunt Officium Pauperum, vt vocant, ad om-

nium pauperum confugium, atque subsidium. Huic Officio inseruiunt Octo viri, quorum munus est mendicos omnes de triuijs, templisque tollere, & in vnum cogere, alere, vestire, ijsque de vitę necessarijs prouidere, eos ad pietatem erudire, ad aliquod opificium iustituere, senes, infirmos, ac debiles, etiam otiosos, nutrire. Huius fama publicę beneficentiæ, nedùm ab vniuersa Reipublicę ditione, sed ab finitimis omnibus quocumque vagos, atque inertes inuitat: Vnde fit, vt manipulatim huiusmodi homines, cum coniugibus, ac liberis, in Vrbem irruant, nemine prohibente: Ijdem vias, plateas, Templa, priuatas domos infestant. Multi capiuntur, & ad pias Ædes ęgrè ducuntur, placet enim magis licentia, quam disciplina, quando vtroque modo victus paratur. Tanto operi, iamdudùm (vt supra innuimus) instituto, nunc amplissima domus, cum proprio templo, in honorem Immaculatę Virginis Conceptionis, extruitur, quæ licet non adhuc perfecta, tamen intuentibus maximę admirationi est, &

propè

propè diem fontibus, nemore, ac viridarijs erit introſpicientibus iucundiſſima: Modo feruet opus, quod iam peruenit vltra dimidium.

Eiuſdem Officij curæ, ac ſollicitudini, reliqua Vrbana turba eſt commendata, ne quis egenus, ſed mendicare erubeſcens, domi, vel miſerè viuat, vel pereat. Adeunt ergò id genus homines Octouiros, pauperum Protectores, docentque de ſua egeſtate; qui Protectores qualibet die Dominica ijs diſtribuunt tantùm panis, atqué pecuniæ, quantum ſufficere poſſit ad illam familiam ſuſtentandam, habita ratione vniuſcuiuſque natalium, atque ad ſibimet, ſuiſque ſubueniendum induſtriæ, vel impotentiæ. Tanta, & perpetua erogatio vnicè pendet à liberalitate, imò pietate priuatorum, qui vel olim huic rei annuis redditibus proſpexerunt, vel, ſiuè inter viuos, ſiuè ex cauſa mortis, modò proſpiciunt. Hic idem Magiſtratus eſt Iudex ordinarius cauſarum ciuilium eorum omnium, quibus ſubuenit; quæ res loco maximi beneficij habetur; Ita enim inopum lites

& citius, & absque dispendio, & sine strepitu, & figura iudicij, solaque facti veritate inspecta, finiuntur. Demum ijdem Protectores procurant bona immobilia, Iura, Actionesque ad tantum opus pertinentes.

Officium hoc pauperum magnum est (haud dubiè) pietatis opus; sed non vnicum, quippe secundo loco addendum est aliud, quod dicitur.

III. Officium Misericordiæ; quod constat ex quatuor viris, qui, vnà cum Archiepiscopo, curant, ne vltimæ piæ voluntates effectu careant, coguntque renitentes ad eas adimplendas; & distribuunt intèr pauperes multa pia relicta, sibi credita, ad præscriptum testatorum: Quod quidem plurimum confert pauperibus sustentandis: quandoquidem, per nobiles, & pias matronas, ætate prouectas, & viduas, vniuscuisque auxilio indigentis, domum inuisunt, eique nihil necessarium deesse sinunt, multo quotannis ære erogato.

Nec solæ nobiles matronæ, mulieres Misericordiæ appellatæ, funguntur hoc pietatis officio; sed instituta

ſtituta eſt antiquitùs ſocietas, valdè pia, virorum honeſtę conditionis, & ſpectatæ virtutis, qui, viri Miſericordiæ, & boni teſtimonij, grandes eleemoſynas colligunt, eaſque inter occultos pauperes diſtribuunt, vrbem ſcrutantes in lucernis.

IV. Tertio loco ſuccedit Noſocomium, recipiendis cuiuſcunque generis, & nationis ægrotis. Opus hoc creditum eſt duodecim viris (Protectores appellant) qui aliqua ſimul omnes, ſed plura, partita inter ſe ſe triennali cura, quaterni adminiſtrant, & cauſas omnes quouis modo ad ſe pertinentes, cognoſcunt. Domus ampla, & vſque ad delicias ornata, fontibus ſcilicet, hortiſque languentium animis recreandis. Ad mille, & quandoque longè vltra, recipit vtriuſque ſexus morbis laborantes.

Ex Protectoribus aliquis quotidie omnes viſitat, pluresque medicos adhibet, nec cuilibet, vel maximo, ſumptui parcitur, vt nihil ægrotorum deſit nedum neceſſitati, ſed luxui.

Hæc domus ab piorum liberalitate magnos reditus poſſidet, & copioſas

ſas iugiter eleemoſynas colligit.

V. Quarto loco ponemus aliam domum, ſeù aliud Noſocomium Incurabilium, vt aiunt, de qua eadem ferè dicenda, quæ vltimo loco dicta ſunt.

VI. Quinto loco Officium Redemptionis captiuorum, qui paſſim quantouis pretio redimuntur: Intantum abutentibus infidelibus Genuenſium caritate, vt ſextuplum petant, habeantq; pro Genuenſibus, eo, quod exigunt pro alijs omnium ferè nationum captiuis. Huic operi, facilè omnium pijſsimo, proprius Magiſtratus inſtitutus eſt.

VII. Sexto loco Magiſtratus Montis pietatis, opus notiſſimum, quod Genuæ omnibus largè ſubuenit.

VIII. Septimo loco Sancti Ioſephi Virginum puellarum domus, quę omnibus per Vrbem infirmis petentibus, gratis medicos, medicamina optima, ac fomenta miniſtrant; magnum quidem ſubſidium ijs pauperibus, qui publicam infirmorum domum adire erubeſcunt, nec domi ſuæ ſe ſe valent curare.

IX.

IX. Carceribus mancipati, licet ex delicto, habent Protectores suos, qui, & pro eis agunt apud Iudices, & ijs alendis necessaria suppeditant.

X. Postremò Mortuis curandis, ac sepeliendis, & eorumdem animabus ad æternam requiem, Dei benignitate, promouendis, & eorum familijs aliquo subsidio iuuandis, infinitæ propèmodum Societates institutæ sunt, quarum omnium impensam summam pecuniæ efficit vix credibilem.

XI. Tot, tantisque publicis Pijs operibus, quæ omnibus, subdenda sunt alia, quæ non omnibus subueniunt, sed multis, nempè

Domus duæ mulierum ab impudicitia ad bonam frugem conuersarum.

Domus quinque Virginum pauperum, quæ docentur suis sibi manibus victum quærere, vsque dum nuptum dentur.

Domus pauperum puerorum Orphanorum.

Domus alia puerorum, qui per vias dispersi, alioqui sine tecto agunt, omni humano auxilio destituti, qui & suis sibi manibus consulere discunt.

Domus alia senum indigentium.

Turba autem infantium expositorum vltra mille, quam Nosocomium, seù infirmorum domus alit, quoadusque alicui opificio sint apti.

Demùm omnium Sacrorum Ordinum Regulares innumeri, quibus verè nihil deest.

Sacerdotum seculariũ magnus numerus, qui de altari viuunt, deque multitudine Capellaniarum (vt vocant) perpetuarum.

Templorum nedùm nitor, sed sacra omnis generis, argenteaque supellex, nulli magnarum Vrbium cessura.

XII. Tandem, quando Templa ingressi sumus, de statu etiam, atque Gubernatione Ecclesiastica pauca enarremus.

Genuensis Archiepiscopus iam indè à multis sæculis multorum est Episcoporum Metropolita. Vnà cum Officio Misericordiæ, vt suprà dictum est, magnam pecuniæ summam inter pauperes quotannis distribuit. Eius verò redditus, olim vberes, modò, præ rerum humanarum vicissitudine, ij sunt,

qui

qui mensam frugalem potiùs exhibeant, exigantque, quàm lautam: & tamen qui illum totis triginta annis tenuit Stephanus Cardinalis Duratius, de proprio lauto patrimonio Sanctam Genuensem Ecclesiam super duas petras firmissimas stabiliuit, Seminario scilicet Clericorum, & Missionariorum Sacerdotũ Collegio magnificè ædificatis, adeòque sibimet beata mansione in domo Domini preparata. In Clericorum conuictu, ad construendam Ecclesiasticam molem, disciplinæ, ac scientiæ salubri scalpro, iuuenes, sacris initiati, vel initiandi, poliuntur. In Sacerdotum verò Collegio degunt viri, vitæ sanctimonia, atque infatigabili opera salutem animarum procurantes.

XIII. Reliqui per Genuense Dominium Episcopatus varij redditus sunt: In Liguria Sarzanensis, Albiganensis, Sauonensis, ac Vintimilliensis, saltem modici, Brugnatensis, ac Naulensis tenues. In Corsica Aleriensis, Aiacensis, ac Marianensis copiosi ni pensionibus exhaurirentur. Nebiensis, & Saguntinus inopes; sed quod

deest

deest redditus, frugalitate suppletur, quæ in Vrbibus sordida, extra illas vtcumque telleratur.

Corsicæ vero Episcoporum laboribus subleuandis, & Christifidelibus in vastis Diœcesibus instruendis egregius nostri seculi vir, ac Senator Ioannes Hieronymus de Bene, suo priuato ære, fundauit in Genua Vrbe sub Senatus auctoritate Collegium Clericorum, qui Societatis Iesu disciplina, probitate, & doctrina armati, & Sacerdotes ordinati, Apostolicum opus exequuntur: Exemplo Summorum Pontificum, qui Romæ Collegia huiusmodi Græcis, Anglis, Hibernis, ac Maronitis instituerunt. Sed quis opera illa huic, de quo loquimur, composuerit? Romanis Pontificibus dictum est, Pasce oues meas: Eorum est potentia, eorum est Regnum, vt tanto muneri pares esse possint. Ecclesiæ thesauri in idipsum collati sunt. Græci, Angli, Hiberni, ac Maronitæ, nisi Roma subueniatur, panem petunt, & non est qui frangat eis. At Corsis non deerant nec Præsules, nec Curiones, nec Sacerdotes, nec cuius-

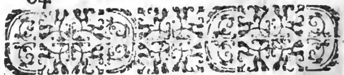
cum];

cumq; ordinis Regulares: Sed Ioannis Hieronymi (verè Iusti, atque Italicæ verè *Dabbene*) priuatæ Heroicæ pietati, ac liberalitati, non satisfacit mensura bona: exagitatam exigit, ac superfluentem, ideòque vltro, de suo, Corsis, non panem, quo affluebant, sed volatilia pennata ministranda suscepit. Meritò

Dicite Iusto, quoniam benè.

De Gubernatione Reipublicæ satis. Sequitur tractatus de Potentia.

CAPVT TERTIVM,

SECTIO I.

DE POTENTIA
ab effectibus.

1. Nno 1625. præter expectationem, maximi in Rempublicã belli pondus incubuit. Illa raptim mercede conduxit peditum decem millia, & aliquot Equites, pro locorum ingenio sufficientes. Ad hoc quatuor millia Ciuium armauit, & alia quatuor millia ex delectu vtriusque Oræ maritimæ, qui delectus haud minorem sexaginta armatorum millium summam conficit. Pars copiarum ad angustias Apennini, vigesimo ab vrbe milliario, consedit; pars alia tutandæ occidentali prouinciæ missa.

Illa

Illa ad Vultabium, in montium faucibus, ac modica planicie, cum hostibus manus conseruit, & prælio victa bello vicit. Nam hostis, ex cruenta admodum victoria, Genuensium animos, viresque percipiens; ad vrbem procedendum non esse decreuit: Et Feriæ Duce, Mediolanensi Gubernatore cum valido exercitu appropiquante, aliquot oppida, pagosque cepisse contentus, receptui cecinit, & occidentalem Prouinciam petijt, eoque tractu, qui ab Albingana Vintimillium vsque pertingit, potitus est. Interim Respublica, mari potior, Vneliæ, & Màrri oppida cum fœcundis admodum Vallibus, hostilemque prætoriam triremem intercepit, mox Gauium, octingentis peditibus firmatum, ac reliqua mediterranea oppida, suarum tantum copiarum parte adhibita, recuperauit. Exindè, Hispanis auxilijs accedentibus, ab vniuersa Occidentali ora, ditioneque, hostes exegit, & plura oppida hostilia occupauit.

II. Hæc præstitisse vtique magnæ potentiæ fuit. Bello vixdum finito, trien-

triennij spatio, quam diximus Pilam construxit, Regis opus, vt ait ille, idque cautioni potius, quam necessitati: alia enim similis Pila ante plura secula nauigiorum securitati prospectum erat.

Sæpè his proximis annis duodecim triremes instructissimas habuit, & aliquando, additis multis, ijsque validis grandioribus bellicis nauibus, classem haud contemnendam adornauit, quæ magnum mediterranei tractum nauigauit, idque citrà belli necessitatem, imò pestilentia imminente; adeoque si forè bellum ingrueret, non est dubitandum Liguriã vniuersam maximis classibus suffecturam, quando vnum oppidum Arenzanum, vsque ad hanc ferè diem nullius nominis, modò quinquaginta onerarijs nauibus grandioribus ad maria omnia, vsquequàque transcurrit, vt supra dictum est suò loco.

III. Sed magnum potentiæ, maximum sapientiæ documentum fuit nouorum Mœnium constructio triennalis, eoque triennio, quo bellum magis desierat, quam pax cœperat, &

altera

altera manu arma, altera cęmenta, & lapides tractabantur, & ab insidijs conspirationum cauendum, & perduelles capite plectendi fuerunt.

Quo facto Genuenses maximam constantiæ, atque in Patriam pietatis laudem meruerunt: quandoquidem, hoste pluribus primariæ Nobilitatis per bellum captis, præsentem mortem intentante, si in perduelles animaduerteretur, ad Concilium relata re, ad vnum omnes, etiamque ij, quorum fratres vita periclitabantur, rebelles capite plectendos esse censuerunt. Quo animi robore, & punita rebellio, & optimi Ciues seruati, hoste ab incæpto vltrò desistente.

IV. Documentum diximus magnũ non potentiæ solùm, sed sapientiæ. Siquidem, tanta munitione ad loci ingenium adiecta, factum est, Genuam amicorum auxilio diù posse, amicos verò Genuę opportunitatibus carere vix posse: Et super omnem vtilitatem est, vrgente bello, defensionem paratam in mœnibus, manibusque habere: Vtque potentiorum auxilia in magno pretio habenda, ità

ab ijs non pendere tutum est, atque magnificum.

Cæterum cum Genuensis Respublica Cœlorum Reginæ dediderit se se, impletum est omne consilium, & quoduis periculum abactum, si illa pro sua pietate, respiciat in faciem Christi sui, atque in opportunitatibus existat adiutrix.

Sed, & Speculator adstat desuper in colle, sito in media Vrbe, in Templo Diui Bartholomęi, Imago scilicet Christi Domini, non manufacta, sed in Sudario, admoto Diuino vultui manu ipsius Saluatoris impressa, atque eiusdem iussu ad Agbarum Edesse Regem, perlata; quæ olim Genuensium quæsita victorijs, Genuæ multa bona & pręstitit, & promisit: de qua videnda sunt, quæ tradit Baron. anno 31. num. 22. & 23., & Augustinus Calcagninus in libro Genuę anno 1639. typis dato, de Imagine Edessena.

SECTIO II.

DE POTENTIA A' CAVSIS.

I. AVSAS autem Genuensium Potentiæ recensere non abs re fuerit. Cuiuscunque Nationis potentia pendet præcipuè ab hominũ multitudine: Hæc verò in vnam regionem conuenit, vel ab agri vbertate, vel ab loci positu, & opportunitate, cum cœli salubritate coniuncta. Agri vbertate caret omninò Liguria ferè omnis, ac frumento importato indiget non pauco. Verum ob idipsum a finitimis regionibus, ab maritima Etruriæ, ab Sicilia, ab Apulia, ab Africa, à Gallia, ab vsque Gedano, alijsque ad mare Balticum emporijs confluunt Genuam ad satietatem frumenta: itaut illa sæpè alijs vrbibus sit pro horreo, cum nedum Liguriam, sed alias Italiæ Prouincias, quandoq; sterilitate insolita laborantes, alat, nutriatque. Ergo Cœli salubritas,

positusque opportunitas, Genuæ pro vbertate est: Et si accipit à finitimis frumenta, ijsdem non rarò suas copias abundè refundit. Hinc est, quod, emporij beneficio, multos alit mercatores, aliundè accipiente fruge, atque omnis generis merce, easque vel vendentes, vel aliò transmittentes, ac dum ibi manent, curantes, quæ omnia vndique habitatores accersunt, quorum gliscente multitudine, gliscunt, & vectigalia, atque impletur ærarium. Et vsu compertum est, maiores Vrbes suas incrementa debere magis positus opportunitati, quam glebæ. Imò ipsa natura deficiens, cogente necessitate, industriam excitat, acuitque, & quod intra naturæ confinia vix poterat esse modicum, si natura negat, facit industria maximum. Exempla suppeterent vbiq; terrarum hæc fusius prosequentibus.

II. Eadem positus opportunitas alius generis potentiam gignit, quandocunque contingit arma tractare, vel saltem eorum inter finitimos fragorem exaudire. Suppetiæ enim facillimè in amplissimi portus sinum ab mari aper-

to accipiuntur, & contrà ab hostibus difficultèr intercipiuntur. Si veró bellum geratur inter finitimos, contingit à Republica multa flagitari per bellum gerentes: per Rempublicam autem cōcedi, negari, permitti, impediri, quę victoriam, vel dent, vel adimant. Est autem maxima pars potentiæ iuuare posse, atque nocere.

Rursus maximè confert ad potentiã, potentiorum iniurijs non patere.

III. De Vrbis Genuę securitate actum est satis, & aliquid etiam dictum de Sauona, de Gauio, de Arcę Sanctę Marię, de Bonifacio, & de Caluio; quæ omnes munitiones expugnatu difficillimę habentur, nec carent propugnatoribus: Nam Liguria, & Corsica centum fermè millia hominum armis apta habent. Ligures verò (vt ait ille) malo assueti, ac ob idipsum multò magis Corsi, locorum difficultatibus adiuti, & munitionibus tecti, se se, suaque tutari valent. Certè bello anni 1625. nulla harum, quas modò retulimus, munitionum, in potestatem hostium peruenit, excepta Gauij arce, quæ tunc erat antiqui operis, & post

bellum ad perfectæ militaris architecturę præscriptum munita est.

IV. Aliqua etiam potentię pars est nautarum, gubernatorum, aliorumq; nauium, & triremium ductorum, ac fabrorum, nedum copiam habere, sed posse de jisdem alijs inopiam facere, eos ad Patriæ defensionem vocando. Siluas cæduas classibus parandis habet in Corsica, & nonnullas etiam in continenti. Ærarij verò difficultates (communem Principibus omnibus querelam) Respublica Genuensis superare potest, vt quisquam alius, quod vel ex ipsorum eius actorum inspectione, satis apparet. Quippè, sex annorum (vt diximus) spatio Mœnia, Pilam, mirabilitèr extruxit; Sauonam, Gauium muniuit egregiè; & hęc omnia vix grauissimo anni 1625. bello perfuncta. Quæ verò potuit se munire in posterum; munita iam, minori dispendio semper se tuebitur in re præsenti, & ei dispendio promptum habebit ærarium. Diuina enim prouidentia, quæ illi ministrauit (liceat ità loqui) semen ad suam futuram securitatem in terra, atque in mari seminan-

nandam;& fructus ad eamdem ſuſtendandam prętabit. De prouidentia loquimur, non de omnipotentia, cuius etiam opera ſperanda eſſent, quando tot theſauros in agro feraciſſimo, hoc eſt in ſinu pauperum, Genuenſis Reſpublica indeſinenter abſcondit.

V. De prouidentia Dei benigniſſima loquimur, cuius inſtinctu duo firmiſſima huic rei (ærario ſcilicet) fundamentą iacta ſunt: alterum eſt inconcuſſa fides: alterum verò pars non exigua earum portionum in ijs vectigalibus, quæ, vt diximus, olim pecunias ſuas Reipublicæ credentibus in ſolutum data ſunt; quæ portiones (loca Sancti Georgij dictæ) vel ab ipſa Republica ſepoſitæ, vel à priuatorum multorum ſtudio in Rempublicam collatæ ſunt, ad ipſa vectigalia redimenda; ac interim ex eorum annuo fructu, quem nemo capit, alia eiuſdem generis loca, ſeu portiones emuntur, quæ, ſi appareat aliqua neceſsitas, paratos habent emptores, vel ad multorum veterum teſtatorum voluntates implendas, vel ad ſuas pecunias exili etiam fœnore ei debitori credendas,

das, cuius fides numquam defecit: Adeoque hinc fit, vt exiguo reddítu confestim parari posſit magna ſors, in publicas neceſsitates eroganda; Vtque ex hoc vno fonte, ab quacumque iniuſtitiæ fæce, limoque puriſsimo (nempè aqua ſponte ſua, ſicut pluuia in vellus, ſine vllo querelarum fragore deſcendente) ad nutum modò hauriri poſsint aureorum ad tricies centena millia, quod vel Regibus non ſine labore contingit: & hoc peculiū in dies creſcit, ac multiplicatur.

CAPVT

CAPVT QVARTVM.

DE GENVENSIS REIPVBLICÆ DIGNITATE.

SECTIO PRIMA

DE ORIGINE REIPVBLICÆ Genuensis.

1.

Ltimo loco de Genuensis Reipublicę dignitate dicendū: quæ quidem, vt ex Dominio, Gubernatione, & Potentia quasi elementis conflatur; ita ex multis quasi perfectis miltis augetur.

Primum omnium Origo, Vetustas; Mox res gestæ, virtus ciuilis, & bellica, magnificentia, honos Reipublicæ

blicæ habitus à magnis Regibus, priuatorum diuitiæ, coniugia, potentia apud exteros, & si qua alia.

Originem Vrbis Genuæ triplicem intuemur.

Primam scimus, ac nescimus. Nescimus; quia illi antiquitatis est obducta caligo, ac multa de Iano fundatore, alijsque uetustoribus, ab alijs tradita, missa facimus, neque asserentes, neque confutantes. Scimus etiam; Nam, tradente Liuio in principio libri trigesimi, Spurio Lucretio Prætori prorogatum imperium, utGenuam, oppidum maritimum à Magone dirutum, æxedificaret; certum est, Romanos, atque adeò quoscumque ante illos Italiæ dominos, absque damno Genua carere non potuisse. Quippe, dum Annibal Romæ ceruicibus imminebat, inter tot curas, tantaque dispendia, dum Punicis pluribus exercitibus plures exercitus opponendi erant, Romani Dux exercitus alieno utique tempore mutabatur in Architectum, nisi tanti fuisset Genuā statim intra annū in integrū restituere. Si ergo Genua adeo necessaria erat, oportuit

tuit & multo ante ædificari, ſemperq; ab omnibus in Italia, atque iu proximis regionibus dominantibus, magnifieri: Cui rei etiam fidem adſtruit multarum conſenſus ætatum, quæ Genuã Ianuam dixerunt; per illam enim petentibus Italiam, Italiaque excedentibus, quaſi via militari, ingreſsio, & egreſsio eſt commodior, atque communior. Teſtante ergo Liuio de præclara, ac Romanæ rei neceſsaria ſecunda Origine, prima etiam neceſsaria, vetus, ac nobilis eius Origo ratione vrgente conuincitur: prima quidem ante quorumcumque certorum annalium memoriam: altera ſecundò bello Punico, adeoque vltra ſecula duo de viginti circitèr.

II. Quanta verò illa tunc fuerit, etiam aliundè ſuaderi poteſt. Scribit idem Liuius libro 28. in fine, Magonem, iuuentute lecta in claſsem impoſita, in Italiam triginta roſtratis nauibus, & multis onerarijs, duodecim millia peditum, duo fermè equitum traiecíſse, Genuamque, nullis præſidijs maritimam oram tutantibus, repentino aduentu cepiſse: quæ verba

implicant triplicem excusationem Vrbis captæ, nempè valido hoste, ex inopinato, & Senatu in vnum Annibalem conuerso, non sine tacita querela de incuria, vel de impotentia oræ maritimę tutandæ. Rursus á Magone, Annibalis fratre, dirutam, sonat quid haud exile; non enim tanti fuisset, in oppidum qualecumque sæuire, facili Romanorum damno Ab hac secunda Origine quæ fuerint Vrbis Genuæ partes vsque ad tertiam, quæ contigit seculo humanæ salutis decimo, libet paucis inquirere.

III. Certum est ex eodem Liuio, Ligures Romanæ Reipublicæ, in summa eiusdem fortuna (domita nempè Cartagine, Africa, Græcia, Asia) triginta circiter annis negotium facessisse, Pisas quadraginta armatorũ millibus oppugnasse, a Minucio Consule vix seruatas; ferè semper cum ambobus Consulibus bellum gessisse, cum maximi nominis Ducibus signa contulisse, eos in castris obsedisse, & tantúm non furcarum Caudinarum (vt loquitur Liuius libro 35. anno 558. ab vrbe condita) exempla renouasse;

uasse: Demùm populum Romanum, Orbis iam tùm domitorem, sæpè in ea pericula adduxisse, vt Romæ trepidatum sit, supplicationesque decretæ, & quamplures ædes Romanorum numinibus dedicatæ ex votis pro publica salute susceptis. Neque hæc semper omne Ligurum nomen præstitisse; sed aliquando partem tantùm aliquã, neque magnam, aliquando solos Ligures Ingaunos, aliquando alios, sed plerumque Apenninum incolentes, locorum angustia fauente. Hæc Liuius ab anno 545. ad annum 574. circiter ab Vrbe condita.

Inter hæc nusquam apparet Genua, quam ab Romanis constantissimè aduersus Pœnos stantem legimus, aduersus verò Romanos, cum suæ gentis populis arma sociantem, non legimus. Meritò quidem; nam pro exædificatione gratia referenda erat.

IV. In alto cæteroqui rerum Genuensium silentio, aliud agentes, incidimus in historiam Pistoriensem, Romæ anno 1656. typis excusam, auctore Michaele Angelo Salui: qui tradit anno 569. ab Roma condita, idest

paulo

paulo post secundum bellum Punicū, annis verò 186. ante Christi Domini nostri aduentum, quosdam Ligures inter suos primarios, varijs casibus iactatos, & plerosque exules, ad vrbem Pistorium confugisse, ibique, certis conditionibus receptos, sedes fixisse, opesque comparasse: Exin magnam pecuniæ vim Genuam, Ligurum caput, misisse ad exilium redimendum. Mox, Pistorium reuersos, numero, & opibus auctos, euicisse, vt Pistorienses sibi onus imponerent soluendi quotannis Vrbi Genuæ auri libras centum. Hoc vno, alteroue anno impleuerunt: Sed postea, facti pœnitentes, nedum tributum pendere renuerunt; sed tantum non Genuenses incolas omnes, (fortasse graues nimis, ac superbius agentes experti) Vrbe excedere coegerunt. Genuenses, re cognita, per legatum frustrá officij admonitos Pistorienses, mox armis domuerunt. Sed, Genuensium exercitu vix ab capta vrbe digresso, Pistorienses, Fesulanis adnitentibus, Genuenses incolas omninò exegerunt, iugumque excusserunt. Hoc vnum, vitrò,

casu-

casuque oblatum, retulimus, aliorum incuriosi: nec enim iuuat vetera quæque nationum facta diligentiùs perscrutari.

V. Cæterum Genuæ quies vsque ad Cæsares, & sub Cæsaribus, atque sub Italię Regibus Odoacre Erulo, Theodorico, & successoribus Ostrogotis, ac rursus sub Græcis Imperatoribus, & Exarchis.

Tandem, ingruentibus Longobardis Genua Italicę nobilitati tutum diù præbuit asylum, atque confugium; præcipuè Mediolanensibus, eorumq; Archiepiscopis, qui totis septuaginta annis Genuæ substiterunt; atque hinc maximum Genuensis res incrementũ accepit; quod dudùm anteà ortum habuerat, quando Attila, Hunnorum Rex, Aquileiam, Mediolanum, Ticinum, aliasque Italiæ Vrbes expugnauit, & diruit, multis Italis Apenninum, ac mare pro muro, ac fossa inundationi tantarum copiarum opponere satagentibus. Sed Longo bardi tandem, vniuersa Italia subacta, ibique Romani Imperij nomine ferè, deleto, sub Rege Roțari, suæ natio-

nis

nis ſeptimo, anno ſalutis 670. Genuam etiam expugnauerunt, & diripuerunt.

VI. Adeo in duobus populis, æmulis olim futuris, variante fortuna, Genuenſibus ſcilicet, de quibus modo ſcribimus, Venitiſque, vt ambobus eadem fuerit cauſa, vel originis, vel incrementi: ſed Genuenſibus ad cladem, Venetis ad victoriam. Siquidem barbarorum in Romanum Imperium irruptio, maximèque in Italiam, duorum, vel trium ſeculorum ſpatio, iuncos, arundineſque piſcatorias Venetæ paludis firmauit in iacula: Hinc humiles piſcatorum caſæ, nobiliore habitatore ab circumiecto continente allecto, in tantum extulerunt ſe ſe, vt Veneti, ſua virtute armati, aquarumque reciprocantium (noui generis munitione) tecti, maximis Regibus obniti, eoſque ab vrbe ſua arcere potuerint. Genuenſes verò, á quibus, vt potè reliquis Italiæ populis validioribus, barbaræ nationes diù abſtinuerant, quique, & extraneos in tutelam accipere non renuerant; tandem ſuę hoſpitalitatis præmium direptionem, & Reipublicæ euer-

euersionem sunt consecuti. Durum vtique bellum fuit Pipino Regi aggredienti Vrbem, nedùm vndis circumfusam, sed, æstu naues hostium prius in breuia deferente, mox defixas in limo destituente, securam. Quantum enim interest pugnare cum viris, vel cum elementis! Sed nec pronum erit posthac, Genuam fortè oppugnãtibus, sulfureo puluere saxeos montes subuertere, atque inter cautes sibi de annona prospicere; adeoque humili aggere cacumina Apennini montis impetere: eritque æquè securum erectos ad sidera tollere vultus, ac inter vndas, paludesuè, nec tamen minus prouidenter, ac fortiter delitescere. Naturæ enim, imò Dei donis opportunè vti, & fortitudinis, & sapientiæ est. Ergo vt mirabiles elationes maris, ita, & mirabilis in altis Dominus. Cæterùm quid ni aliquando patriæ meæ: de quibuscunque, qui fortasse contingerent, hostibus sint sperandæ victoriæ, quando proximis his diebus in eius sinum, quasi de summo Cœlo dextera inuicti Ecclesiæ militantis, ac triumphantis propugnatoris, ac pro-
prij

rij. Genuensis Reipublicæ patroni Martyris Georgij delapsa est, quæ Genuensia purpureæ Crucis radiantis signa vltrò in hostes inferat, ac triumphet?

VII. Anno verò 795. Carolus Magnus Francorum Rex, Desiderio Longobardorum Rege deuicto, atque iam Romanus Imperator assumptus, Genuæ præfecturam concessit Comiti Ademaro, propinquo suo, qui, valida Genuensium classe, Saracenos Corsica expulit, & exinde ea Insula quæsita Genuensibus fuit, nec vnquam, nisi partim, vel ad breue tempus amissa.

VIII. Iam verò ad tertiam originē multò nobilissimam festinat oratio. Anno 936. erupit Genuæ fons sanguineus, immane maximę calamitatis, excidijque pręsagium. Absente enim ab Vrbe potenti classe, Saraceni, acceptas clades vltum euntes, repetito veteri Magonis exemplo, commodam, tutamque occasionem nacti, repentino aduentu, Vrbem, propugnatoribus vacuam, inuadunt, intrant, diripiunt, incendunt, multos mortales imbelles igni, ferroque tradunt, multos,

om-

omnemque direptæ Vrbis prædam ad naues abducunt. Vix lętis vela dantibus Saracenis, Genuensium classis aduenit, patrię tantùm cadauer inuenit, hominum cadaueribus flammis absumptis. Tanto constitit sanguine prodigij sanguinei fides! Exanimati licet Genuenses miseranda specie, tamen, ruptis importuni luctus moris, cursum in Africam dirigentes, volatu potius, quàm remigio, hostes apud Corsicam, Sardiniamuè assequuntur, aggrediuntur, ijsque ad internecionem deletis, receptam prędam, non patriæ, in cinerem, pulueremque redactę, sed prępruptis scopulis, arenis, ac fumiganti adhuc patrio solo restituunt. Ex cineribus, ossibusque semiustis innoxię multitudinis, in odium fidei, Christianęque religionis incensę, nulla humana ope, sed vno Spiritu Diuino flante, denuò extitit Ciuitas Genua, noua, descendens, quasi de Cœlo, à Deo igne probata, atque purgata, adeoque sine macula, sine ruga, nulli humanę potestati subdita, vel obnoxia.

SE-

SECTIO II.

De Genuensis Reipublicæ Victorijs aduersus Saracenos.

I. ERTIAM, & postremam hanc originem, vt potè Diuinam, & quæ duas priores suo fulgore perstringit, exceperunt innumeri euentus, omninò maiores humanis. Qui enim fieri potuit, vt Vrbs nuper excisa, vix vnius seculi spatio resumpto spiritu, occasione Sacri belli in tot classes eruperit, & tot, tantasque victorias de communi Christianorum, sed peculiari suo hoste (primum rediuiuæ Reipublicæ facinus) reportauerit? Graues Genuensium dexteras in multis Sacri belli expeditionibus sensere Syria omnis, ac Palestina; easque propugnantes Turcarum, Persarumq; phalanges: Præcipuè apud Hierosolymam, Antiochiam, Gibellum, Tortosam, Cæsaream, in cuius Vrbis expugnatione obtigit eis cati-

nus

nus smaragdinus, quo lapide nullus toto orbe pulcrior, nullus splendidior, excepto eo, Genuesibus longè pretiosiori, in quo apud Christi Domini nostri sepulcrum insculptum fuit elogium illud.

Præpotens Genuensium Præsidium, quod mox, ingratissimè erasum, Alexandri III. Pontificis Maximi opera iussuque repositum fuit: qui Pontifex Genuenses, de sese, & de Ecclesia Dei optimè meritos, omnium nobilissimo titulo.

Strenuos Ecclesiæ Defensores suis Apostolicis literis appellauit.

II. Exinde in Occidente sub Maurorum seruitio gementem Almeriam libertati, Hispaniæque, vna cum alia Tortosa, restituerunt. Mox, in Africam versis armis, Tripolim expugnarunt; inde, percurrentes Mediterraneum, Sardiniam, Baleares, aliasque minorum gentium insulas Saracenis eripuerunt, Maioricę Rege capto; Et demùm Saraceni, gẽs inimica Deo, tota ferè ora maritima mediterranei maris facessere coacta, & Africæ inclusa litoribus, Genuæ in magnam

po-

potentiam euectæ, eiusdem, per maximam crudelitatem incensæ; pœnas dedit.

SECTIO III.

De Genuensis Reipublicæ Incrementis.

I. OT, tantæque publico bono partę victoriæ magnũ Reipublicæ Genuensi nomen pepererũt, atq; priuatorum opes auxerunt. Bellũ enim se ipsum alit, ditatque victores. Hinc prompta occasio nationi, agri penuria laboranti, per maria exercendi commercia, quibus fit, vt quod vsquam genitum est publico commodo apud omnes natum esse videatur. Hæc communis vtilitas omniũ Populorum, ac Principum, Regumque ad mare habitantium, Genuensibus amicitiam conciliauit: & ideo vbique honorificè excepti sunt, eisque in maximis Vrbibus propriæ Regiones, sedesque, ac Iuris-

Iurisdictiones, imò, & amplæ ditiones attributæ, quibus eorum potentia immensum prouecta est. Hinc factum est vt in Græcia, in Thracia, in Asia, colonias collocarint; Mox, traiecto bosphoro Thracio, aditoque Trapezuntino Imperio Samastrũ in Bitinia obtinuerint; Inde flexo in Septemtrionem cursu, Bosphorum Cymmerium penetrarint, & Palude Meotide trasmissa, Tanais fauces, Tanamque Vrbem tenuerint, in qua ad nostram ętatem durant adhuc nobiles Genuensiũ familiæ, cum ijsdem, quibus Genuæ fulgent, insignibus; In Tartarorum Imperio, ac Taurica Chersoneso, possederint Cembalum, quam aliquando rebellantem per Carolum Lomellinum, validæ classis Ducem strenuum receperunt. In eadem magna peninsula possederint etiam Soldaiam, Gothiæ regionem, Theodosiam (hodie Caffam) Vrbem multò nobilissimam, quam anno 1357. Gottifredus Zoalius Consul Genuensis, & Gubernator, magna ex parte cinxit męnibus, adeòque muniuit, vt Tartarorum Imperator illam aggressus, cœptam oppugna-

grationem maxima accepta clade dimittere adactus fuerit. Quam verò in vastis illis Regionibus, & hodie, certè vsque ad patrum nostrorum memoriā duret inclyta Genuensium fama, colligi potest ex ijs, quæ scribit Antonius de Herera, Philippi II. Hispaniarum Regis historicus, qui lib. XVI. cap. 8. primæ partis suæ generalis historiæ, de Moscouia agens, deque Magno eiusdem Duce, Russię Imperatore, tradit quomodo succedatur in Imperio, & præcipuè de consecratione Imperatoris, quæ fit hoc modo. Inter missarum solemnia a duobus Archiepiscopis successor accipit Mitram, innumeris lapidibus pretiosis, ac margaritis ornatam, quæ fuit Volodomeri, olim Russiæ Imperatoris, vnà cum baculo argenteo, atque aureo monili, ab eodem Volodomero bello quæsitis, dum prę liaretur cum Consule Genuēsi, qui Teodosiam Vrbem regebat. Tanti æstimant Russiæ, Moscouięque nationes, aliquando Imperatorem suum aliquod victorię insigne de Consule vnius Ciuitatis, Genuensibus subditæ, reportasse, vt baculum illum,

ac monile, quasi pro sceptro, atque corona, in insigni, & solemni die suę consecrationis, nouus Imperator accipiat. Quid plura? Genuensis priuatus ciuis Megolus Lercarius, vltor illatę sibi à quodam continuo Trapezũtini Imperatoris iniurię, adeò illi insultauit Imperio, vt, ipso Imperatore inimicum tradere coacto, benigna vltione contentus, vtriusque simul procacia colla magnanimo pede calcauerit. Quę, aliaque mox dicenda, admirationi non erunt, si memoria repetatur eorum, quę à Liguria passa est (vt diximus) in omni gloria sua Romana Respublica.

II. Modò redeamus in Thraciam. Michael Paleologus, Genuensium opibus, & ingenti classe, Gręco potitus Imperio, ijsdem Galatam, seù Peram, mille tantùm passibus à Constantinopoli dissitam, Smyrnam, Chium, aliasque ditiones donauit, quas, atque Lesbum, Lemnumque, & Achaiam Prouinciam diù possederunt.

III. Anno 1372. Cyprum ceperunt: Exinde, pace constituta, Regi Regnum restituerunt, annuo tributo im-

posito, atque Vrbe Famaugusta retenta, quam totis nonaginta annis tenuerunt, adeoque habuerunt & ipsi instrumenta seruitutis, & Reges, Cypri scilicet, de quo nunc sermo, & Sardiniæ, ex conuentione perpetua inita cũ Rege Barisone anno 1164. cui nunquam defuit nec ipse, nec successores, vsque ad annum 1354. quo Aragonij illud Regnum inuaserunt.

IV. Sed dudùm antea Emmanuel Comnenus, Græcorũ pariter Imperator, anno 1155. recepit, se quotannis soluturum Genuensi Reipublicæ, quingentos perperos (nummi nomen) cum duobus deauratis altarium integumentis; & Archiepiscopo Genuensi perperos sexaginta, & simile integumentum vnum, quorum pars aliqua adhuc extat. Postea anno 1261. Imperator Michael Paleologus eadem recepit, & præstitit.

SE-

SECTIO IV.

De bellis cum Pisanis.

I. GENVENSIVM progressus, quos attigimus, magni haud dubiè fuerunt: sed maiores fuissent; ni obstitisset finitimus hostis acerrimus Pisana Respublica, & ipsa mari adeo potens, vt Carthaginem expugnauerit, eiusdem Regem Mahometanum Romam duxerit in triumphum, mox, Christi fidem amplexum, Regno restituerit. Vt ergo Romanis quondam, & Carthaginiensibus belli Punici secundi, ac maximi omnium, quæ vnquam gesta sint, causę fuerunt Sicilia, atque Sardinia; ita Genuensibus, ac Pisanis, Sardinia, & Corsica.

II. Primò congressi sunt duo prępotentes populi ad annum 1070. sed haud magno nisu: Iterum ad annum 1118. quo bello Genuenses mare quãdoque operuerunt centum quinquaginta nauigijs, plerisque triremibus,

eòque hoſtes adduxerunt, vt ſingulas priuatorum domos ad primam contignationem, ſeù concamerationem redigere, ac deprimere coacti ſint. Vltimo verò bello ad annum 1284. omninò debellatum eſt, atque exinde miſeri Piſani nunquam emergere potuerunt; adeoque anno 1504. à Genuenſibus petierunt, vt eos in fidem, ditionemque reciperent, quod Genuenſes renuerunt, malo publico, aliquorum ciuium ſuorum malignitate, fortaſsè etiam perfidia.

III. Hoc poſtremo duorum annorum bello ſępè pugnatum eſt, & Genuenſes quinq; triremium, aliorumque nauigiorum claſſes adornauerunt, quę conficiunt ſummam triremium centũ octoginta octo, & poſtrema pugna in Portum Piſanum irruperunt, rupta inſignis magnitudinis catena ferrea, quæ extat, trucidatis hoſtium quinque millibus, nouem millibus captis, inter quos ipſo Prætore, atque Nobilitate vniuerſa; & aliquando ab hora tertia vſque ad veſperas inſtructæ, armatæque ſunt Genuæ, præter octo maiora nauigia, duo de ſexaginta triremes,

vt

vt tradit Episcopus Nebiensis scriptor probatæ fidei.

IV. Si liceat parua componere magnis, P. Scipio, mox Africanus maior, classe traiecturus in Africam, cum triginta nauium carinæ (vt ait Liuius libro 28. circa finem) viginti quinqueremes, decem quadriremes essent positæ; ita institit operi; vt die quadragesimo quinto, quam ex siluis detracta materia erat, naues instructæ, armatæque in aquam deductæ sint. Breue omninò quadraginta quinque dierum parandæ, atque in aquam deducendę magnæ classis spatium. Sed quid arduum fuerit, Scipione instante, Romanæ Reipublicæ? Atqui, ab hora tertia vsque ad vesperas, interuallum vere nullum, quodque vix classis expediendæ edicto promulgando sit satis; vndè omninò conficitur, illo æuo Genuam suos Scipiones habuisse, omniaque parata, maximè verò promptos animos quibuscunque conatibus; atque illorum armis nullam adhæsisse rubiginem.

V. Victricium harum classium Duces silentio prætereundi non sunt, de-

bellato tandem tanto hoste. Fuerunt ergo Thomas Spinola, Dux triremiũ triginta quatuor, Conradus Doria triremium quinquaginta quatuor, Obertus Doria triremium septuaginta, qui erat alter ex Reipublicæ Capitaneis, vt vocabant, Henricus de Mari triremium viginti duarum, & Benedictus Zacharia triremium triginta. Qui verò in portum irrupit, & confecit opus, fuit Obertus Doria Capitaneus, iuncto sibi Zacharia.

SE-

SECTIO V.

DE REBVS GESTIS PRO FRIDERICO Primo, alijsque Sueuicæ domus Imperatoribus.

I. EXPEDITIS bellis Pisanis, tradenda sunt ea, quæ Genuenses gessere pro Friderico Primo Romano Imperatore, qui Italiam maximis copijs armatus intrauit, iura Romano Germanici Imperij iam absoleta restituturus. Fridericus ergo Insubriam, & proximas Regiones in potestatem redegit, & Mediolanum excidit, ac solo æquauit. Genuenses sibimet dupliciter consuluerunt: Primùm Vrbi duodesexaginta dierum spatio firmissima (vt eo sæculo) mœnia circumdederunt, quod incredibile de opere completo, est verosimile de perducto ad eam altitudinem, quæ propugnatores tegere, securosque reddere posset in pugna: Simul Legatos ad Imperatorem, Ticini agentem, miserunt, per quos non

modo concordia firmata est, sed etiã conuentum, Genuenses suis classibus daturos operam, vt Fridericus potiretur Neapoli, atque Sicilia, quę ambo Regna ad Henricum filium, iure dotali pertinebant; pactumque præmium Siracusæ, Vrbs Siciliæ nobilissima.

II. Imperator, Genuensibus adnitentibus, Regnis potitus est, & obuenerunt Genuensibus Siracusæ, adeoque, si non Sicilia tota, saltem nobilissima eius pars Genuensibus obtigit, ne qua maris mediterranei alicuius nominis Insula (exceptis Corcyra, Cephalenia, & Zacyntho, quæ ad fauces maris Adriatici sitæ sunt, ideoque quasi Venetis debitæ) Genuensium omninò diceretur subterfugisse Dominium: Omnes enim alias aliquando in eorum potestatem peruenisse vndequaque collegimus. Et ipsa Rhodus, cum quinque alijs minoribus adiacentibus insulis, ab Saracenorum seruitio, per Equites Hierosolymitanos, nonnisi adnitente Romano Pontifice, & decem Genuensium triremibus, erepta est: Insuperque anno

1371.

1371. Genuenses Melitam Insulam, & Massarum Vrbem in Sicilia subegerunt, piratarum ad illas confugientium malo.

SECTIO VI.

DE REBVS GESTIS Pro Sancta Romana Ecclesia aduersus Fridericum II. Imperatorem.

I. RIDERICO Imperatori succesit Henricus, Henrico verò Fridericus Secundus, qui diù in Genuensium perstitit amicitia. Sed, vt primum desciuit à bonis, & Sanctam Romanam Ecclesiam vexare cœpit, Genuensem etiam Rempublicam, Ecclesiæ, Deoque semper adhęrentem, agitare non destitit; atque inter varias conflictationes, aliquando Genuensium clasis, cum aliquos Cardinales, & quamplures Episcopos Romam ad Pontificem Gregorium nonum cētenarium, Concilium aduersus

Fridericum cogere satagentem, trasuehendos, ipso per Legatum suum flagitante Pontifice, suscepisses; cum Imperatoris, Pisanorumque simul iunctis classibus infeliciter pugnauit, triremibus duabus supra viginti desideratis. Sed paulò post Imperatoriam classem obsedit apud Sauonam, quæ ab aliquibus Genuensibus, pro Imperatore aduersus Patriam stantibus, à Republica auulsa fuerat, & parùm abfuit, quin illam opprimeret. Sed, orta valida tempestate, Genuensium classis coacta fuit ad portum viciniorem confugere, &, priusquam ad obsidionem, prioremremque stationem rediret, in Siciliam Imperatoria classis aufugit; at malè à mari, peiùs ab hostibus constante obsidione multata.

II. Bellum hoc, pro Pontifice Romano Gregorio IX. susceptum, & pro Innocentio IV. (quem aliquando classis Genuensis è faucibus Imperatoris exemit) ad multos annos productum; Genuensibus (tametsi semper, excepta vna illa memorata pugna, victoribus) bellum ciuile

ciuile dedit, pesſimo publico, quod Reipublicæ obſtitit incrementis, imò illam maximis detrimentis attriuit: ab illo enim factiones Guelphorũ, & Gibellinorum, aliæuè alijs nominibus, ſed re eædem, inductæ ſunt. Hinc primò accerſiti ſunt Iudices, ac Prætores extranei, controuerſijs iudicandis, criminibuſque puniendis: Scilicet Ciues, factionibus ſciſsi, res ſuas, imò & caput ſuum aduerſarum partium Iudicibus committere non audebant. Mox gliſcentibus in dies ſimultatibus, ac inimicitijs inter nobiles, locus factus eſt alijs ſeſe in Reipublicæ gubernationem intrudendi, & etiam quandoq; nobiles extrudendi: adeoque ab anno 1300. circiter innumeræ ſibi inuicem ſuccedentes extiteræ Reipublicæ mutationes vſq; ad annum 1528. cum tandem redijt amor pacis, & ciuilis cura concordiæ, quæ iam fermè ſeſquiſeculo durauit, & durat.

III. Nec mirum Genuam, ſemel peſte belli ciuilis infectam, diù ſemetipſam miſerè laceraſſe, iuxta Oraculum Diuinum de quocunque

Regno in se ipso diuiso, atque discordi: Nihil enim intollerabilius Genuensibus, qui iam indè ab anno 936. atque à tertia origine, quam retulimus, plena libertate fruebantur, quique tot, tantisque periculis sese, vel pro fide, vel pro Maris Imperio indefinenter obiecerant, quam inimico ciui parere. Nam discordia volaticum quidem est malum, sed pertinax, & suos vtique furentes impetus modò hùc, modò illùc, sed semper in discordes ipsos obstinatè conuertit: Vtq; aliquando facesisse videatur; tamen vsque recurrit, ac validior recrudescit. Siquidem populi, qui dicuntur aquæ multæ, facilius mouentur in fluctus, quàm redeant ad tranquilitatem; & sæpè, vel finito bello, pax tardè redit. Contra autem concordia verè dici potest Spiritus vadens, & non rediens, nisi vehementi Spiritu gratiæ cælestis afflante, quod tandem aliquãdo Genuensibus benignitate Diuina contigit. Siquidem post duo, & vltra tristia admodum sæcula, Deus, mala, in quæ Genuenses sese pro sua Ecclesia induerant, miseratus, eis curan-

dis

dis manum admouit; nec alij cuicumque vel Ciui, vel extero, rerum potito, curationem mandauit; nolens illos, aut Libertatis iactura, aut alterius partis internecione, proscriptioneque pacem recuperare; Imò vincentibus semper dedit calculum candidū, bonam scilicet, piamque mentem erga victos, ne post victoriam, in alicuius necem durarent, firmandæ dominationi: quæ in prosperis moderatio vix de alia Republica legitur: opus omnino miserentis Dei; qui non fecit taliter omni nationi; Certè, vt Romana res vtcumque maneret, vnum imperitare oportuit, omnemque potentiam ad vnum conferri pacis interfuit. Ergò anno 1528. Deus, pæstilentiæ flagello arrepto, Genuenses ad vnici ordinis constitutionem, per quem Respublica administraretur, adduxit.

IV. Mirabile est, in tanta plusquam duorum seculorum iactatione, atque inconstantia, qua tantúm ciuilis sanguinis haustum est, tantùmque auri profusum, Genuenses, in expeditionibus, quæ aduersus externos hostes, innumeræ contigerunt, tot victorias

repor-

reportasse, etiam dùm Reipublicę gubernacula sæpè externis Principibus; vel concorditer credita fuissent, vel ab altera factionum, suis viribus diffidente, & externis potiùs, quàm Ciuibus, cedere volente, tradita.

V. Iridem miraculo esse debet, tanta Genuensium in longinquis Orientis, & Septemtrionis regionibus dominia, ad tot Reipublicæ mutationes non concidisse, & nullis vnquam, nisi Turcarum armis, capta demùm Constantinopoli, & nec statim; nec omninò cessisse: Nam Chium Insulam vsque ad annum 1566. tenuerunt; vulgato primùm per Genuenses arcano, diremptas immenso mari, atque tanta terrarum distantia gentes, iusto imperio regi posse, armisque propugnari.

VI. Vt vel ex his pateat, Exterorum gubernationes semper precarias fuisse, ad quietem Ciuium, non ad Exterorum dominationem inductas, & ad qualemcumque Ciuium concordiã semper excussas: Nàm alioqui minimè integrum fuisset Reipublicæ pro arbitrio in regionibus remotissimis, pro suis ditionibus, dominijs, atque commer-

mer-

mercijs bella gerere; atque omninò oportuisset à proprijs ad Exterorum Dominorum (si Domini fuissent) commoda, arma conuertere. Quod etiam patet ab Sancti Georgij domo, in quauis Reipublicæ fortuna, ab omni vi semper intacta, quod Romæ, Caio Iulio Cæsare Vrbe potito, in æde Monetæ vtique non euenit. Itaque omnes, de Reipublicæ mutationibus loquentes, vel scribentes, eas non Dominij, sed Gubernationis mutationes appellauerunt.

VII. Quod etiam aliundè patet expresse. Nam quantumuis aliquandò Genuenses Exterorum Gubernationi subessent; tamen; de Dignitate contendentibus eorum Legatis cum Legatis Reipublicæ Florentinæ, semper controuersia fuit Genuensibus adiudicata; scilicet coram Callisto Summo Pontifice anno 1456. Postea sub Iulio II. & Leone X.; itidem anno 1526. coram Carlo V. Imperatore, nec non anno 1499. coram Ludouico XII. Rege Francorum. Prætereà anno 1493. sub Gubernatore Mediolanensi Respublica, ipsa per se, missis ad Reges Catho-

tholicos Ferdinandum, & Isabellam Legatis, cum illis pacem inijt. Vlterius anno 1504. sub Gubernatore Frāco, Pisani à Florentinis afflicti, totis viribus pluries institerunt, vt Genuenses eos sub eorum dominio reciperent, vt supra retulimus. Ludouicus XII. Rex idem percupiebat: Sed Genuenses obfirmato animo renuerunt. Idem Rex non ita multò post enixè petijt, vt Respublica Corsicæ Episcopos mitteret ad Concilium Pisanum, sed frustrà, immota semper Republica: & Rex acquieuit.

Prima Exterorum Gubernatio obtigit Henrico Lucemburgensi Imperatori, cui concordibus Ciuium animis delata fuit ad viginti annos. Sed longè breuior fuit ipso Imperatore vita functo. Mox aliæ Exterorum Gubernationes vix inductæ euanuerunt: Scilicet Genuensibus nonnisi in Libertatis sinu nactis animi tranquillitatem. Ferale ergò haud dubiè Genuensibus fuit bellum pro Ecclesia Sanctâ Dei cum Friderico II. Imperatore susceptum: Sed tanti fuit vel vltima pati pro Deo.

SE-

SECTIO VII.

DE BELLIS CVM VENETIS.

I. VERVM enim verò, prę tot variorum armorũ ſtrepitu, videbimur fortaſſe obliti bellorum, quæ Genuenſes geſſere cum Venetis: Sed cenſuimus incipiendum nobis eſſe ab antiquioribus: Nec annalium mo- dò res cum aliquo Populo, vel Principe geſtas, cum alijs eſſe confundendas. Bella cum Venetis non adeo antiqua: Nàm anno 1238. iunctis viribus, & communicatis vtriuſque Ciuitatis inſignibus, in Saracenos Chriſtianorum bono pugnauerunt. Sed circa annum 1258. orto in Paleſtina aliquo inter priuatos Venetos, ac Genuenſes iurgio, bellum exarſit. Longum eſſet omnia euenta recenſere multorum bellorum, quæ per annos ſeptuaginta Genuenſes, ac Venetos exercuerunt varia fortuna, ſed plerumque proſpera Genuenſibus, & numero victoriarum, & ma-

magnitudine, & vniuersæ ferè Venetorum maritimæ ditionis iactura, & tandem ipsarum Venetiarum, & libertatis summo discrimine: cum è contrario Venetæ classes Liguriam, Ligusticumque mare vix aspexerint, & rarò Tyrrenum, quæ obuia sunt apud illorum temporum scriptores. Per hęc bella Genuenses aliquando cęperunt Oppida maritima Clodiam, Tergestum, Iustinopolim; Polam, Insulasque Cretam, Eubœam, Naxum, Andrum.

II. Genuensium Duces, quorum auspicijs magnæ res gestæ, multi fuere: Nicolaus Spinula Dux duodeuiginti triremium pugnat fœliciter cum triremibus duodetriginta, earum viginti quinque captis, ac in triumphum ductis. Obertus Doria, Dux ducentarum triremium, in quibus armatorum quadraginta quinque millia, & ex ijs octomillia vestibus auro renidentibus, ad pugnam prouocatus, hostem apud Siciliam præstolatur, sed frustrà. Lamba Doria, alter ex Vrbis Capitaneis, cum triremibus duodeconaginta pugnat cum Veneta classe numero maiore,

re,eaque profligata septem supra octoginta triremes capit, quarum sexaginta septem incensis, reliquas, cum septemmillibus captiuorum, & Ducis Veneti cadauere, triumphans ducit in patriam. Paganus Doria, Dux sexaginta triremium, vincit Venetos, Catalanos, & Græcos è conspectu Constantinopolis, captis hostilibus triremibus quadraginta nouem, cæsis hominum quatuormillibus; & potitur Tenedo, notissima fama insula. Idem elapsis annis duobus, iterum vincit pugna magna, capto Veneto Duce, cum alijs quinque millibus quadringentis. Lucianus Doria vicit etiam pugna memorabili, sed gloria posthuma; in ipsa enim pugna iam victor occubuit. Nouissimè autem Petrus Doria, in ipsa lacuna, post captam Clodiam, victor iterum nauali pugna, ac rogatus de pace, nimis superbè agens, & quascumque conditiones respuens, vrgensque, vt omnia suo permitterentur arbitrio, meruit à fortuna indignata, vel fatigata destitui. Nam Veneti capto à suæ lacunæ peritia consilio, & aliquibus nauibus loco opportuno demersis: Petrum,

trum, classemque in Clodiano portu clauserunt, adeòque huius facti beneficio ex victis victores euaserunt. Ex innumeris pugnis hæc fuere præcipuæ. Alioquin vario Marte pugnatum est, nec vnquam Genuenses aliquid de ijs, quæ possidebant, amiserunt.

SECTIO VIII.

DE BELLIS CVM ARAGONIIS.

I. ODO transeundum ad bella Genuensium cũ Aragonijs. Bonifacius VIII. Pontifex Corsicam à Genuensibus ad Iacobum Aragoniæ Regem transferre induxit in animum: quo iure, ipse viderit, ac senserit. Ad annum ergò 1332. bellum cœpit. Antonius Grimaldus Dux triremium quadraginta quinque, Maioricam capit, & diripit, & oram maritimam Cataloniæ terret magis, quàm damno afficiat. Idem mox anno 1353. Dux sexaginta triremium, apud Sardiniam cum classibus Venetorum, & Catalano-

rum

rum triremium octoginta congressus, vnam supra quadraginta triremes amisit. Anno verò 1420. Alphonsus Rex Caluium ex inopinato intercepit, Bonifacium potenti classe obsedit: sed Genuenses eum post acrem pugnam abscedere coegerunt, & non ità multò post, Francisco Spinula Duce, septem Naues Aragonias fugauerunt.

II. Inter hæc, contendente Rege Alphonso cum Ioanna Regina de Regno Neapolitano, decreuerunt Genuenses Reginę vali da classe opitulari, quæ classis Caietam deditione recepit, & exinde Neapolim. His cognitis Alphonsus Rex cum maxima, atque instructissima classe se stinans aduenit, vt Caietam recuperaret, mox Neapolim: Cumque Blasium Axeretum, Genuensium classis præfectum, minaciter admonuisset, vt inde facesseret, neque indignationem suam à Caieta in se converteret; respondit Genuensis, se aduenisse ad Caietam obsidione liberandam. Concurrerunt ergó infensæ classes, & victoria contigit Genuensibus, captis Rege Alphonso, & Rege Nauarræ, ac Hen-

rico

rico eorum fratre, cum amborum Regnorum nobilitate primaria. Victoria omninò inter maximas recensenda, quæ magnum Duci nomen meritò peperit: ſicuti etiam Franciſco Spinulæ Caietæ, eius virtuti commiſſæ, acerrima, & nobiliſsima propugnatio: qui Franciſcus, reuerſus in patriam; paulò poſt eidem Patriæ fuit auctor Libertatis, & vindex. Tandem pax conuenit, ſed breuis, & anno 1458. recruduit bellum, miſſa ab Rege Alphonſo ad Genuam ipſam oppugnandam magna claſſe: Sed Deus bello finem impoſuit; ipſo Alphonſo morte ſublato.

SECTIO IX.

DE REBVS GESTIS PRO TVENDA CONSTANTINOPOLI.

I. NOS quoque iuuat, poſt longam armorum tractationem, quieſcere, additis ijs tantùm, quę Genuenſes pro Conſtantinopoli conſeruanda præſtiterũt. Anno

Anno 1457. Mahometes, Turcarum Imperator, Regiam Vrbem ducentorum nauigiorum classe, & trecentorum armatorum millibus stipatus aggreditur. Iuxta Constantinopolim sita est Galata, siue Pera, Genuensium vetus Colonia, illis quondam à Michaele Græco Imperatore data, vt dictum est, ob magna ipsorum promerita, & ab ipsis sibimet, aduersus aliorum Imperatorum ingratissimos conatus asserta. Prospicientes ergò Genuenses imminentem á Mahomete tempestatem, Galatam (cuius res agenda erat, si Constantinopolis peteretur) valido præsidio firmauerunt, eòque magnum armorum apparatum miserunt.

II. At Galatæi, quamuis aduersus Turcam, cum quo pacem habebant, nihil mouerent apertè, *agebant* (vt loquitur Leonardus Archiepiscopus Mitylenensis, qui bello interfuit, & fuit captus ab hostibus) *solicitam prouidendi curam armorum, ac militum.* De propugnatoribus vrbi; Spondanus, tametsi Genuensibus parùm æquus, habet in margine, *Ioannes Iustinianus* (quem Imperator Constantinus

tinus in summum Ducem elegerat) *columen Vrbis*. Item, *Stupet Mahomethes ad fortitudinem propugnatorum*.

III. In narratione verò, *Qui autem hæc præcipuè apud Græcos operabatur, Ioannes Iustinianus erat cognomine Longus, patria Genuensis, nauium Ligusticarum, quæ in portu erant, præfectus: Qui Græcorum ignauiam miseratus (vt Zigomalas ipse Græcus ingenuè fatetur) accepta ab Imperatore rerum intra ciuitatem summa, ita sua dexteritate, constantia, ac fortitudine Turcarum conatus elusit, vt quandiù stetit, steterit etiam Ciuitas, vbi cecidit, ceciderit & ipsa.*

IV. Genuenses magna pars fuere Exterorum, qui Vrbem tutabantur, præcipuis inter illos Paulo, Troilo, Antonioque de Bochiardis fratribus, de quibus idem Leonardus hæc scribit. *Paulus, Troilus, Antonius de Bochiardis fratres, in loco arduo Miliandri; quo Vrbs titubabat, ære proprio, & armis, summa cum vigilantia noctu, dieque, & spingardis horrendis, & balistis viriliter pugnam sustinent, qui tanta animositate nunc pedites, nunc equites defendunt, vt Horatij Coclitis vi-*

res

res repulsis hostibus aquare viderentur. Nam, nec muri fracti concussione, nec machinarum turbine territi, aeternam sibi gloriam vendicant. Ab eodem Leonardo recensetur inter defensores insignes Hieronymus Italianus, Leonardus de Langasco, Ioannes de Furnarijs, Thomas de Saluaticis, Aloysius Gatilusius, omnes Genuenses, & nobiles. Septem Genuensium naues, inter quas duæ Ioannis Iustiniani, summi Ducis, portum clauserunt, & egregiè tutatæ sunt, vt habet Phranzes, cuius opera, & consilio Constantinus Imperator omnia administrabat; qui addit, *Manueli è Liguria regio ad portam, quæ aurea dicitur, cum ducentis sagitarijs mandatur.*

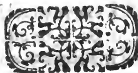
V. Insuper Genuenses (dum bellum cum Rege Alfonso Aragonio gerebant, à quo Rege Sancti Florentij in Corsica oppidum captum fuit eodem tempore, quo capta à Mahomete Constantinopolis) Nicolai V. Summi Pontificis hortatu, non renuerunt classem in auxilium Constantinopolis adornare raro vtiq; exem-

plo: fortasse sine exemplo. Si enim Romani, Annibale Reipublicæ exitium intentante, miserunt sæpè suis per Hispaniam exercitibus supplementa, sua tutabantur. Genuenses Constantinopoli propugnandæ, præter ea, quæ diximus, quæque dicemus, classem parantes, tutabantur aliena, quasi rerum oblici suarum.

VI. Quod autem omnia supergreditur, omnemque ferè fidem excedit, Mauritius Cattaneus, nobilis Genuensis, trium Genuensium nauium præfectus, aliamque nauem onerariam, frumento onustam è Sicilia ducens, pugnat è conspectu Constantinopolis cum classe Turcica nauium ducentarum, vt Leonardus refert, eaque profligata, & duodecim Turcarum millibus cæsis, ipso Mahomete inspectante, ac furente, & nec quicquam trecentum armatorum millibus stipato; nullo ex suis cæso, paucis saucijs Vrbem intrat. Sed hæc omnia frustrà sunt acta, & Vrbs inclyta, Ioanne Iustiniano sagitta transfixo, & pugna excedere coacto, expugnata est; Mox dedita Galata; E-

xinde

xinde paulatim omnes Vrbes, Regiones, & Insulæ, quas Genuenses ad fauces Tanais, in Taurica Chersoneso, in Bitinia, atque ad pontum Euxinum, in Asia minori, in Græcia, atque ad Ægeum mare possidebant, à Turcis subactæ sunt; præter Chium, quæ durauit vsque ad annum 1566., quo à Solimano capta fuit. Tunc verò res contigit admirandæ virtutis, quam memorare, in tantarum cladium solatium, opportunum est, atq; tacere esset iniuriosum.

SECTIO X.

DE VIRIS SANCTIS GENVENSIBVS, VEL ILLVSTRIBVS.

I. *HIO capta, Solimanus Imperator* (inquit Spondanus anno 1566. num. 8.) *iussit Iustinianorum familias Theodosiam, in Thaurica Cherfoneso depositari. Cumque vnus & viginti eorum pueri, circiter decennes, ex alacrioribus, & magis viuidis, Constantinopolim adducti, inter Solimani Ephebos enutriendi, retenti fuissent, & vi circumcisi; nullus tamen eorum, in tenera illa ætate induci potuit ad fidem abnegandam, Vndè, virgis dirissimè cæsi penè omnes interierũt, quorum vnus sub mortem adstrictus digitum attollere in signum abiuratæ fidei, è contra ita digitos ad pugnum strinxit, ut nec viuo, nec mortuo manus amplius aperiri potuerit.* Hæc Spondanus.

II. Grande puerorum facinus antecesse-

teceſſerat aliud admirabile, atque inſolitum fœminarum, quod idem Spõdanus tradit his verbis, ad annum 1301. num. 14. *Memorabile eſt, quod eodẽ hoc anno nonnullæ mulieres nobiles Genuenſes, ardore fidei ad ſubſidium Terræ Sanctæ accenſæ, dum Reges, & Principes, alijque Dynaſtæ, ad arma docti, ei ſuccurrere detrectarent, virilem animum induentes, non ſolùm ſuorum largitione bonorum ſuppetias ferre decreuerunt, verùm etiam ipſamet cum nonnullis ſuis conciuibus, transfretare, ad exhibenda obſequia bellatoribus Chriſti; quarum laudabilem conatum Bonifacius Pontifex dignis præconijs commendauit, tam ad ipſaſmet ſcribens quam ad Porchetum Spinulam, ordinis fratrum minorum, Archiepiſcopum Genuenſem, & alios.*

Harum verò Bonifacij Pontificis literarum exempla in Reipublicæ Palatio, vnà cum earumdem mulierum loricis, & galeis aſſeruantur, & ſunt huiuſmodi.

DILECTO FILIO FR. PORCHETTO Spinulæ Administratori Ecclesiæ Ianuensis.

EN quod expectabamus inuenimus, vidimus, mulieres scilicet fortes, se per pietatis, & virtutum opera exercentes, suorum pęnitentię, & laborum panem portantes de longè, de exilio, scilicet præsentis peregrinationis, ad patriam, & surgentes de nocte mundialium tenebrarum, vt domesticis fidei Crucis aduersarios dent in prædam, & quasi non habentes hic manentem ciuitatem, futuram inquirant; accinxerunt fortitudine lumbos suos, brachium suum virilibus operibus roborarunt, quorum lucernæ non extinguentur in nocte; manus suas miserunt ad fortia, & palmas suas aperierunt inopibus, impendendo subuentionis auxilium exulibus Terræ Sanctæ pauperibus; à frigoribus niuis suis domibus non timebunt, cum sint vestitæ duplicibus; dabitur eis de fructu operum suorum, & in portis earum opera lau-

dabun-

dabuntur; quæ sunt hæ, & laudabimus eas in vita sua mirabilia facientes? Istę sunt nonnullæ nobiles Ianuenses, & ipsarum sociæ, ac sequaces, quæ diuinitús inspiratæ, in sexu fragili viriles animos induerũt, exurgentes in dictæ Terræ succursum, vt stent cum Christo constanter in acię aduersus malignantes, & aduersus operantes iniquitatem, qui, proh dolor, terram inhabitant memoratam. O' miracula, ò prodigia, fęminæ præueniunt viros in sæpè dictæ Terræ succursum. Hæ amictę Sole, temporalia sub pedibus suis sternunt, significata per Lunam. Reges, & Principes mundi succurrere, etiam inuitati, effugiunt, fęminæ imbecilles vltrò se offerunt. Vnde hoc? desursum vtique à patre luminum, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit. An non in mulieribus istis innouata sunt signa, & mirabilia immutata? Accepimus namque, quod prædictæ mulieres, & ipsarum sociæ, & sequaces, decreuerunt suorum largitione bonorum per viam marini Estolij præfatæ Ter-

ræ ſtatui ſubuenire ſub ductu dilectorum filiorum nobilium virorum Benedicti Zachariæ, Iacobi Lomellini, Lanfranci Tartari, & Ioannis Blanci, ciuium Ianuenſium, & nonnullæ ipſarum fœmineos animos ſupergreſſæ, ad perfectiora feruntur, diſponentes perſonaliter in particulari quaſi paſſagio transfetare, ad exhibendum obſequia bellatoribus Crucifixi, per quos Chriſtianitatis hoſtes, auxiliante Deo, poterunt impugnari, & in ipſa terra morari, ad calcandas huius mundi paſſiones, potiùs aſſigi eligentes cum populo Dei, quam temporalis vitæ iucunditatem habere, aſpicientes in remunerationem, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcendit. Cum igitur tàm luminoſa opera non ſint ponenda ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt ea, qui ſunt in domo Dei videant, & prouocentur ad imitationem ipſorum; diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, congregatis clero, & populo Ianuenſi ad eorum deducas notitiam ſupradicta, & ad imitandum tam ſa-

lubria

lubria opera, secundùm à Deo tibi concessam prudentiam, inducas eosdem, & tam in Ciuitate Ianuensi, quã in eius Prouincia, riparia, & districtu, per te, vel alium, seù alios, eadenunties, & denuntiari facias, prout videris expedire. Cęterum nolumus te latere, quod in adiutorium tám fructuosi negotij porrectæ sunt nobis nonnullæ petitiones pro parte virorum, & nobilium mulierum prędictarum, quas prout expedire ipsi negotio vidimus, duximus liberaliter admittendas, prout in alijs nostris literis continetur; & volumus, quod hoc etiam per te, vel alium, seù alios deducas in publicam notitiam, diligenter in præmissis te aliter habiturus, quod exindè retributionis æternæ præmium consequaris à Deo, & nos tuam prudentiam commendare possimus. Qualiter autem processeris in præmissis, & vtilitatem, & fructus, quos prouenturos ex his, Deo auctore, confides, nobis seriosiùs rescribas. Datum Anagniæ quinto Idus Augusti anno septimo.

NOBILIBVS VIRIS BENEDICTO Zacharia, Lanfranco Tartaro, Iacobo Lomellino, & Ioanni Blanco Ciuibus Ianuen.

Receptis literis vestris per dilectum filium Fr. Philippum Saonen. Lectorem Ordinis Fratrum Minorum, ipsarumque considerato tenore, ac diligenter auditis, quæ dictus Frater nobis exposuit Oraculo viuæ vocis, exultauit cor nostrum in Domino, magna nobis ex ijs lætitiæ materia præbita, admirationis, & laudis. Sanè attendentes deuotionis feruorem, charitatis incendium, sanctumque propositum mulierum A. de Carmendino, I. de Ghisulphis, M. de Grimaldis, C. Francæ, A. de Auria, S. Spinulæ, S. & P. de Cibo, P. de Caris, & multarum aliarum mulierum sociarum, & sequacium Ianuen. quæ diuinitus inspiratæ ordinauerunt per succursum mariniStolij sub vestro ducatu, Terræ Sanctæ statui miserabili subuenire, per particulare passagium celeriter auctore Domino faciendum,

dum, petitionibus quibusdam per eumdem Fratrem pro vestra, & ipsarum nobilium mulierum parte porrectis, sicut decuit, & expedire vidimus tanto negotio, duximus annuendum, prout hoc expressiùs in alijs nostris literis continetur. Nobilitatem itaque vestram monemus, rogamus, & hortamur, attentè obsecrantes in Filio Dei Patris, quatenus cum dictarũ mulierum subsidio aperiatis viscera pietatis ad dictæ Terræ succursum, sicut athletæ strenui Crucifixi, vt in præsenti diuinam consequamini gratiam, & in futuro gloriam sempiternam, & sic, diuina vobis, & mulieribus ipsis assistente virtute, in istanti autumno possit huismodi particulare passagiũ fieri, quod multum nobis esset acceptum. Tù Benedicte Zacharia, qui fuisti nobis familiarior ab antiquo, cum vno ex prædictis nobilibus tuis consocijs, hoc facto, ad præsentiam nostram accedas, præcedens dictum Stolium aliquibus diebus, vt tu, & socius per nos possitis super agendis pleniùs informari, & circa Romanam, vel Ter-

ræ laboris plagiam iungi Stolio memorato. Datum vt supra.

DILECTIS IN CHRISTO FIliabus nobilibus Mulieribus A. de Carmendino, I. de Ghisulphis, M. de Grimaldis, C. Franca, A. de Auria, S. Spinula, S. & P. de Cibo, P. de Caris, & aliis earum sociabus, & sequacibus Ianuen.

EX vestrarum, & dilectorum filiorum nobilium virorum Benedicti Zacharię, Iacobi Lomellini, Lanfranchi Tartari, & Ioannis Blanci ciuium Ianuensium literarum tenoribus, & relatione dilecti Filij Fr. Philippi Saonen. Lectoris Ordinis Minorum percepimus, quod vos, & aliæ quamplurimę mulieres Ciuitatis Ianuen. diuino spiritu inflammatæ prouidè attendentes quod Calanus Magnus Tartarorum Imperator cum multitudine sui exercitus, licet paganus, regnum Hierosolymitanũ intrauerit ad expellendos de Terra Sancta Soldanum Babilonicum, eiusque

que sequaces incredulos, vt, ea Christiano cultui restituta, cantica Domini decantarentur in ipsa exultationis, & laudis; quodque Reges, & Principes, & alij Christiani potentes, & ad arma doctissimi, ad subueniendum dictæ Terræ, pietatis quodammodo viscera clausisse videntur, obturantes aures suas clamoribus exulum, qui Terram ipsam hactenus habitarunt, quorum raucæ factæ sunt fauces in expetendo lacrymabiliter Terræ ſępedictæ illi succurri, induitis mente viros in corpore fragili, decernentes sibi vestrorum largitione bonorum per viam marini Estolij subuenire sub ducatu Nobilium prædictorum, & nonnullæ vestrum, fœmineos animos supergressę ad perfectiora feruntur, disponentes in singulari quasi passagio transfretare; &c. vt in Bulla 53. Vt reformato corpore humilitatis earum, confirmentur Christi corpori claritatis secundum operationem, qua post etiam subijcere sibi omnia, qui in Cælis sedens ad dexteram Dei patris interpellat pro nobis, & exaudi-
tur

tur pro sua reuerentia . Non enim Pater æternus denegare quicquam potest Filio coæterno. Deuotionem igitur vestram, & charitatis incendium, sanctumque propositum dignis in Domino laudibus commendantes, desiderijs vestris libenter occurrimus, & nonullas petitiones ad robur, & iuuamen negotij pro parte vestra petitas à vobis, ad exauditionis gratiam, prout decet, & expediens vidimus, liberaliter duximus admittendas, prout in alijs nostris literis super hoc cōfectis pleniús continetur; sperantes in Domino, quod multiplicabit vobis socias, & alia tribuet incrementa; per quæ recuperabitur dicta Terra, & restituetur cultui Christiano, quam Dominus proprio sanguine consecrauit, & ipso largiente, qui potest, vobis multiplicabitur gratia, in præsenti, & eo duce, qui nouit, peruenictis ad æternam gloriam in futuro. Datum vt supra.

III. Ex eodem Spondano omittendum non est factum cuiusdam mercatoris Genuensis, cui nomen In-

Inghetio, quod, æstimantibus, mirabile, nouumque apparebit. Spondani verba sunt hæc: *Eodem hoc anno (1280. num. 10.) quamplurimi Hebræi apud Insulam Maioricam, vt refert Nebiensis, Christianæ religioni nomen dederunt, opera Inghetij, mercatoris Genuensis, qui, cum eò commercij occasione appulisset, & ferè cum Iudæis in disputationem de fide incidisset, quamquàm omnis literaturæ planè rudis, tantùm tamen præualuit virtute Spiritus Sancti, vt Iudæorum eruditissimos, etiamque ex Aragonia euocatos, conuictos, mutosque redditos, fidem amplecti compulerit.*

IV. Tandem, quando narratio ad singulorum facta deuenit, Genua eiusque Dominium summos viros omnis generis genuerunt: plures Romanos Pontifices; in primis Innocentium IV., eiusque fratris filium Hadrianum V. Fliscos, inter paucos eximios: Innocentium præcipuæ, qui Dei Ecclesiam armauit legibus, sapientia rexit; & victricibus vltus est armis; quibus nec defuturus fuit Hadria-

dria-

drianus, si vita æquè sufficisset, ac virtus. Sixtum IV., & Iulium II. fratris filium de Ruuere, Pontifices magni nominis, quibus multum debet Ecclesia. Innocentium VIII. de Cybo, inter hos medium, qui meruit vel à Baiazete, Turcarum Imperatore coli, atque eo ferro lanceæ donari, quo Christi latus apertum est: Imò a Deo ipso augeri titulo Sanctę Crucis, cum triplici inscriptione, eo Pontifice Romæ inuento. Insuper Vrbanum VII. Castaneam, qui consumatus in breui, expleuit tempora multa, atque ex ijs, quæ non fecit, ea, quæ facturus fuisset, ostendit. Siquidem omnium aliorum propinquiorē consanguineum Petrum Millinum (Ioannis Garziæ, postea à Paulo V. creati Cardinalis fratrem natu maiorem) electionis suæ tempore in Lusitania spoliorum Ecclesiasticorum Collectorem, quem Aula vniuersa vocabat ad Purpuram dominatricē, quemque ipsius Pontificis fessa senecta, & affecta valetudo, vti necessarium adminiculum flagitabat; vix ad Nunçij Hispanici munus admo-

uit;

uit; vnico vſus ad omnium de purpura ſermones reſponſo. *Si mei non dominati fuerint, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo.* Qua animi firmitudine meruit duodecimo Pontificatus die ab ærumnis vitæ mortalis, vt omninò ſperandum eſt, ad immortalis bona transferri. Omnes hi Chriſti Vicarij ex familijs patritijs, atque in Genuenſi Ciuitate primarijs. Dominium verò Genuenſe ex Vrbe Luna, atque Sarzana, duos itidem Romanos Pontifices, Sanctũ Eutichianum, Chriſti Martyrem, & Nicolaum V. Pontificem laudatiſſimum, & omni laudi parem, dedit Eccleſiæ. Liguria Ælium Pertinacem, & Proculum Imperatores dedit Imperio. Genua, atque Liguria, innumeris purpuratis patribus, ijſque egregijs, Eccleſiam auxit. Sed, quod caput eſt, Genua, poſt acceptam à Sancto Barnaba Apoſtolo, Sanctiſque Nazario, & Celſo Chriſti fidem, numquam ab Eccleſia Romana deſciuit, adeòque, numquàm ſanguine Martyrum maculata eſt, at contra proprio ſanguine purpurata,

ab

ab Saracenis anno 936., & ab Solimano anno 1566., vt supra retulimus: Sed omnibus annis, omnibusque sæculis.

V. Genua pluribus Sanctis Martyribus, & Confessoribus auxit aulã Cælestem: Sanctis quinque antistibus suis, suique sanguinis Salomone, Felice, Syro, Romulo, Valentino. Insuper Ioanne, agnomine Bono, Antistite Mediolanensi, Desiderio Episcopo Lingonensi, & Christi martyre, Secundino, & Vrcisino martyribus, Alberto Monacho, Alexandro Saulio Episcopo Papiensi, Catharina Flisca nupta viro de domo Adurnorum, Beato Iacobo de Voragine: Nostra autem memoria Carolo Spinula è Societate Iesu, lento igne in Iaponia consumpto. Dedit etiam Genua Sanctæ Ecclesiæ Ioannem Augustinum Adurnum nostro sæculo Clericorum minorum fundatorẽ, ex qua religiosorum familia Dei cultus Doctrinis, ac vitæ sanctitate, & modò illustratur, & deinceps magis illustrandus speratur.

VI. Ex Genuensi nobilitate Andro-

dronicus, Græcorũ Imperator, Argentinam Spinulam Theodoro filio, Montis ferrati Marchioni, coniugẽ asciuit; Constantinus Imperator Æchatharinam Gatilusiam, Principis Lesbij Genuensis filiam, duxit vxorem, qui Princeps per eadem ferè tẽpora Mariam Iustinianam, filiam Paridis, qui vnus erat ex ijs, qui Chiũ Insulam tenebant, coningem sumpserat, atque huius generis connubia multa, æquè splendida. Thomas, Sabaudiæ tunc Comes, aliquandò cùm aliquo equitatu Reipublicę Genuensi stipendia fecit.

VII. Ex hac Patria Christophorus Columbus dedit innumeris mortalibus, Deum ignorantibus, Cęlum nouum, imò, iuxta sui nominis etymologiam, ipsum Christum Deum, quando eius remigio alarum Euangelium Regni transmisit Oceanum. Si Alexandro Macedoni Christophorus Dux contigisset, Oceanus, iam indè ab rerum initio parturiens, alterum, occidentalem scilicet Orbem, in Macedoniæ sinum effudisset. Sed digna superbo Regis hiatu ingesta ossa,

offa, illum quantumuis auidis faucibus, folidum degluttire Orbem veterem non valentem, intercluso vitali spiritu, prefocasset: Monarchia enim Dei folius est.

Andreas de Oria Tyrreni maris arbiter fuit, imò ferè Mediterranei; à Carolo V. Imperatore patris nomine cohonestatus; patris Patriæ, ac eiusdem liberatoris appellationem meritò consecutus, eiusdemque Libertatis Conferuatoris gloriam (blãdis, sed validis tanti, & sibi indulgentissimi Imperatoris conatibus obfirmato animo resistendo) promeritus; Dignus omninò per quem Respublica inciperet, nec desineret.

Postremò Ambrosius Spinula, ab Rege Hispaniarum Dux assumptus in Belgio, mox in Germania, tandem in Italia, ei Ducatum adeò feliciter commodauit, vt multas Vrbes munitissimas expugnauerit; integras Prouincias in potestatem redegerit, semper victor, certè nunquã victus, triginta fermè annis in illo Duce eximiæ virtuti ancillante fortuna.

Operosum esset nimis egregios

Ge-

Genuenses Duces omnes, eorumque facta recensere, neque huius operis; sed ab omnibus traduntur historicis, & apudGenuenses Scriptores eadem non inuenimus magnificentiùs iactata, quam veriùs.

VIII. Dignitatem ergò Genuensis Reipublicæ à Dominio, à Gubernatione, à Potentia, á rebus gestis, & auctarij loco à Viris Illustribus nobis commodè deriuasse videmur. Nec magnifecimus quosdam, qui alienæ gloriæ oblatrare non desinunt, atque Genuensibus, suæ Reipublicæ Regios honores asserentibus, multa vel falsa obijciunt, vel futilia, negantes Corsicam Insulam Regni titulo decoratam, cum vnùm tantùm, prçter alias probationes luce clariores, ad hoc probandum sufficiat, nempè Catholici Regis auctoritas, qui in Regnorum titulis Regem se Sardiniæ, Cordubæ, & Corsicæ, hoc omninò verborum ordine, profitetur: Negantes itidem eidem Reipublicæ Ligustici maris Imperiũ, quod illi omnes historiarum scriptores, omnesque Iurisperiti adiudicant, quod-

quodque Genuenses sibi tanto suo, ac Saracenorum sanguine pepererunt. Præterquamquod, si idem Catholicus Rex Regem se fert eiusdem Corsicæ, quam nunquam habuit, si Hyerosolimæ, quam nec per se, nec per suos Duces aspexit; si magnæ Britanniȩ Rex se scribit Franciȩ Regem, quod aliquam eius partem aliquando occupauerit; si Hungariæ Rex titulum meritò conseruat Regni, cuius pars longè maior possidetur ab Imperatore Turcarum; Si denique Sabaudiæ Dux Cypri Regium titulum præsetulit, quamuis Regno nunquam potitus sit; Multò magis Genuensis Respublica, quæ Cyprum cepit, mox Regi, tributario sibi constituto, restituit, Fama-Augusta retenta; ac nonaginta annis possessa, quȩ cepit Cretam, Sardiniam, Maioricam, Minoricam, Eubœam, Lesbum, Melitam, quȩ Chium, Smyrnam, Achaiam, Teodosiam; atque ad Pontum, Euxinum, Meotidemq; Paludem Vrbes, ac Prouincias, quas retulimus, diutissimè possedit; atq; pluries ad-

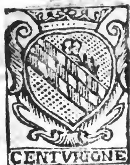
uer-

uersùs Imperatorum, Regumque maximos conatus asseruit; Regios, honores iure optimo sibi quesiuit & iam in pluribus Aulis Regijs est adepta.

FINIS.

CENTVRIGNE